

*Trygghetssystem för frilansare i fokus
Stark återväxt på stämman
Nätverk för mimare bildat*

NR: 3-2022

scen & film

Tidningen

*Professionell
dansgemenskap*

Stämman gav skjuts framåt

NU BÖRJAR EN NY RIKSSTÄMMOPERIOD. Till årets riksstämma hade det inkommit fler motioner än någonsin, och de var starkt präglade av den tid vi gått igenom av nedstängningar, uppskjutna och inställda arbetstillfällen och bristande trygghetssystem. Under tre dagar kunde vi samla ombud, gäster, kansli och förbundsstyrelse för att diskutera, debattera och besluta om hur vi ska ta oss an våra viktigaste frågor för de kommande fyra åren. Ombuden kommer från alla delar av förbundet – våra lokalavdelningar, yrkesavdelningar och klubbar – och representerar en väldig bredd av olika yrken. Var och en med sin särskilda fråga och förmåga utifrån sin profession eller från sin arbetsplats. När vi drar vi åt olika håll står vi still, men när vi kommer samman är vi väldigt starka. Det var oerhört stimulerande att se hur ombudens demokratiska muskel arbetar i praktiken när perspektiv ska lyftas och beslut ska fattas. Som någon skrev i en kommentar efter riksstämman "Det jag tar med mig är solidariteten!" Digitala möten i all ära, men att vi kunde ses fysiskt på vackra Vår Gård utanför Stockholm tror jag var avgörande för att samtalen blev så bra och besluten så kloka. Många som haft mycket med varandra att göra de senaste åren sågs nu för första gången på riktigt och vi fick även tillfälle att dansa med varandra.

Vi passade också på att tacka några mångåriga medarbetare och medlemmar med utmärkelser och stipendier, och vi uppmärksammade den bok som Jaan Kolk skrivit om förbundets historia. Det blev en viktig påminnelse om att det vi har idag är resultatet av andras kamp, organisering och förhandlingsstyrka, och en uppmaning till att även vi kan påverka och förbättra de villkor som råder idag.

DEN SKJUTS VI FICK AV riksstämman kommer vi behöva när vi nu går in i en ny riksstämmoperiod. Vi har flera stora viktiga frågor framför oss som kommer kräva både kamp, organisering och förhandling och då kommer solidariteten och sammanhållningen vara avgörande för vad vi kan åstadkomma.

Vi kommer fortsatt att ha arbetsmiljön högt på dagordningen, med ett särskilt öga på den ansträngda situationen för film- och tv-arbetare. Vi kommer att arbeta för att maskdesigners, filmklippare och ljuddesigners kommer in i kollektivavtalen för att

kunna erhålla royalty för sina verk. Vi är ett feministiskt förbund och antog ett strategidokument om hur vi kan stärka förbundets arbete med jämställdhet och inkludering så att det genomsyrar förbundets arbete på alla nivåer. Vi kommer att bilda flera olika arbetsgrupper för att se över möjligheterna för fler att omfattas av den trygghet som en anställning i en allians kan ge. Vi kommer att verka för fler, tryggare och längre anställningar inom scenkonsten.

Riksstämman antog även ett uttalande om vad som krävs för en kraftig och hållbar återstart av scenkonsten och filmområdet som ett medskick till valrörelsen. Många av våra frågor är beroende av valutgången och vi samverkar med TCO och Klys för att våra perspektiv ska synas.

MITT I GLÄDJEN ÖVER att ha fått förnyat förtroende att som ordförande för detta fantastiska förbund få driva dessa frågor vidare, nås jag av nyheten att en mångårig vän tillika vår tidnings chefredaktör har avlidit efter en tids sjukdom. Överallt där förbundet varit har Magdalena varit med sin kamera och sin penna och sitt stora hjärta. Kärnan i en verksamhet är aldrig strukturen, det är människan. Tidningen Scen & Film kommer tillbaka i någon form, men nu utan Magdalena. Och det är så fruktansvärt sorgligt. Alla mina tankar går till Magdalenas nära och kära.

Vi som är kvar för kampen vidare. Oförtrutet.

SIMON NORRTHON
ORDFÖRANDE

Sören Vilks

PÅ OMSLAGET: **DANSPLATS SKOG**
FOTO: **THOMAS FAHLANDER**

Fackförbundet scen & films tidning

Utkommer med sju nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Scen & Films medlemmar.
Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Mika Romanus**. Chefredaktör: **Magdalena Boman/** biträdande redaktör **Kajsa Olsson**.

Layout: **Anna Gunneström**

Återkommande medarbetare: **Gertrud Dahlberg, Ylva Lagercrantz Spindler, Gert Lundstedt, Kajsa Olsson, Peter Rehnfeldt**.

Redaktionskommitté: **Franz Edward Cedrins, Måns Clausen, Petter Eriksson, Eleonor Fahlén, Bengt Fröderberg, Mikael Horned, Minna Krook, Aleksa Lundberg, Mika Romanus**.

scen & film gör fördjupande reportage och intervjuer med personer verksamma inom scen- och filmområdet. Tidningen bevakar aktuella frågor av facklig, konstnärlig, kultur- och arbetsmarknadspolitisk natur.

Postadress: Scen och Film, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: info@scenfilm.se

webbsida: www.scenfilm.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Anders Jeppsson Tel: 08-545 160 76.

e-post: anders@sb-media.se

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2022.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

Scen & film är medlem i Sveriges Tidskrifter

Pdf på tidningen finns på Tidningen Scen & films hemsida: Scenfilm.se

Tryck: DanagårdLitho, 2020

10

12

18

24

Innehåll nr 3-2022

4 MÅNADENS BILD

Scenografen & kostymdesignern Lotta Nilsson väljer sin favorit.

7 FRÅN SCENKONSTBIENNALEN

Trygghetssystem som fungerar för frilansare?

10 SKRÄCK – STARTEN FÖR MIMARES NYA NÄTVERK

Med inspiration från *Rosemary's Baby*.

12 FACKFÖRBUNDET SCEN & FILMS RIKSSTÄMMA

Alltifrån yrkes- och trygghetsfrågor till upphovsrätt och rekrytering.

18 DANSPLATS SKOG

Gävleborgs första fria scen för professionell dans.

24 HÅLLBAR KARRIÄR

Skådespelaren Cecilia Nilsson arbetar med acceptans.

29 KRÖNIKA: YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Konsten att skrämman barn.

30 TEADRI & PRAKTIK: VARFÖR ÄR DET SÅ BRÅTTOM?

Tidsbrist är alltid en riskfaktor.

34 MÅNGA JÄRN I ELDEN: ROBERT FUX

Skådespelare, dragartist och radiopratare.

Sid 10–11 Foto: Jonna Ljunggren.

Sid 12–13 Foto: Sören Vilks.

Sid 18–23 Foto: Thomas Fahlander.

Sid 24–26 Foto: Jonas Norén.

Sid 31–32 Illustration: Kati Mets.

Vem bestämmer din v

FÖRSTA GÅNGEN JAG MÖTTE BILDEN var på Moderna museet 2012, där Eija-Liisa Ahtila hade en stor separatutställning som hette *Parallella världar*.

Då höll jag själv på med ett projekt, där jag för första gången mötte den samiska mytologin. Jag läste in en nordisk mystik i utställningen, där Eija-Liisa vävde ihop människorna och naturen men skapade nya hårda skarvar som gjorde att jag såg bilderna ännu tydligare, att jag förstod vad jag såg ännu bättre.

Efter det har den bilden blivit som en ingång i mitt eget arbete, som ett slags känslomässigt porträtt.

Det är den magiska verkligheten som jag älskar i bilden.

Vardagligheten i att kvinnan flyger omkring bland trädkronorna i sin kjol och jumper.

Eija-Liisa ger kvinnan förmågan att lätta, att flyga, att betrakta verkligheten från ett annat perspektiv. Hon leker med våra regler för verkligheten. Vem bestämmer din verklighet? Bilden ger mig tillförsikt att vi bär den förmågan inom oss, att kunna lyfta ifrån det kollektivt överenskomna för att se livet från en ny horisont och bestämma vår egen verklighet.

I de projekt jag jobbar med så söker jag båda de där världarna, här-och-nu, det kollektiva, men också magin. Var är konsten i just det här arbetet, vad behövs för att vi ska lyfta i det här projektet?

KONST ÄR FANTASTISKT, då vi kan läsa in det vi behöver i den just då, och den utställningen med Eija-Liisa kom precis rätt i tiden för mig. Efter det har jag burit den med mig som en tatuering och den kom omedelbart upp då jag fick frågan om att välja Månadens bild.

KAJSA OLSSON

Namn: Lotta Nilsson.

Ålder: Varför är det viktigt? 57. Om det är viktigt att ha med.

Yrke: Frilansande scenograf och kostymdesigner.

Aktuell: Har gjort scenografi till *Den omätlige vägen* på Dramaten. En världspremiär i samarbete med NBTS och första gången Ben Okri's prisbelönta triologi dramatiseras. En nigeriansk berättelse med en helsvart ensemble på 20 personer på Stora scenen på Dramaten. Det var historiskt och mäktigt! Från stort till mindre; kommande projekt är en nyskriven barnföreläsning med Giron Sámi Teáhter.

Bästa med arbetslivet: Att få jobba med något jag tycker är viktigt. Att genom konsten kunna beröra en enskild individ samtidigt som det kollektivt/politiskt kan skapa ringar på vattnet i samhället. Det stora och lilla i ett.

Inspiration: Se fantastisk scenkonst. Att tjuvlyssna i vardagen. Gå på konstutställningar. Lyssna på engagerade och kunniga människor. Naturen.

Tips: Under utbildningen på Konstfack så pratade en lärare mycket om mellanrummen. Det bär jag med mig. Se mellanrummen!

Eija-Liisa Ahtila, *The House*, 2002, 3-channel projected installation; 14 min. Courtesy of the artist

verklighet?

and Marian Goodman Gallery. ©: Crystal Eye / Eija-Liisa Ahtila. Photographed by: Marja-Leena Hukkanen.

Magdalena Boman

1961–2022

MAGDALENA BOMAN BLEV TIDNINGENS REDAKTÖR 1995. Förbundet ville göra en satsning på tidningen och anlidade Magdalena som fristående redaktör. Hon blev kvar i 27 år fram till sin alltför tidiga bortgång strax innan denna tidning gick i tryck. Magdalena var inte bara redaktör, hon gjorde även layouten och var fotograf till många reportage, och satte därigenom sin prägel på hela tidningen.

Två år senare kom jag som förbundsrektor och det blev början på ett långvarigt och förtroendefullt samarbete. Mötena i redaktionskommittén ägde i regel rum hemma hos Magdalena. Det började med att vi gick igenom det föregående numret och dryftade uppslag till kommande tidningar. Men lika viktigt var det kamratliga umgänget och att kommentera de dagsaktuella frågorna.

De återkommande läsarundersökningarna visade att tidningen var uppskattad och mer läst än många fackförbundstidningar. Av och till förekom kritiska synpunkter på enskilda artiklar både från förbundets kansli och förtroendevalda. Det var ofta min roll att förmedla dessa till Magdalena. Samtal som präglades av hen-

Anna Gunesthörn

nes starka journalistiska integritet och att den främsta lojaliteten låg hos förbundets medlemmar.

Efter att jag gick i pension har tidningen varit min främsta källa för att följa förbundets verksamhet och den har fortsatt hålla en hög nivå.

Magdalena blev 61 år. Vi är många som sörjer en levnadsglad, driftig, omtänksam och modig kvinna med ett starkt engagemang för scen och film. Hon fattas oss.

JAAN KOLK, FO FÖRBUNDSREKTÖR

BAROMETERN

Upplever du högre tempo i din yrkesroll?

"Ja, jag gör allt fler arbetsuppgifter ute på fältet"

Ola Fredholm, tv-fotograf

– Ja, det är fler saker som ska göras på kortare tid. När jobbade jag till exempel med en ljudtekniker senast? En del uppgifter ingår nu i min roll, som att jag alltid behöver avsätta tid för att "mygga på" så ljudet fungerar bra vid inspelning. För mig är det främst jobbet ute på fältet som har ett högre tempo, vanligtvis är det inte så mycket förberedelser som kräver lång tid. Det senaste året har jag jobbat med en enda stor produktion, så detta är jämfört med jobben jag gjort innan dess.

Pernilla Asplund

"Ja, med utropstecken! För att manus alltid kommer så sent"

Clara Ahlström, kostymdesigner

– Ja, högre arbetstempo är något jag drabbas av varje dag. Det beror på att manus aldrig kommer i tid, vilket gör att jag inte vet vad som behöver göras, utan måste köpa extra kläder och material för att vara garaderad. Så har det blivit de senaste åren, något som leder till att produktionserna inte bara får högre tempo, utan att allt också blir mycket dyrare. Manus är det vi alla har gemensamt i jobbet, och utan det blir hela arbetssituationen oförutsägbart och stressig. Hur allt det här ska kunna förändras är svårt att svara på för mig.

"Ja, delvis på grund av den 'kö' med pjäser som bildats"

Jakob Wilhelmsson, ljuddesigner

– Det beror på vad man jämför med. Men sett över lång tid så har det generellt skett en långsam ökning av arbetstempot. Det hänger samman med att teatern tilldelas mindre resurser. Tidigare fanns det mer tid mellan olika uppsättningar som kunde användas för överlämningar och annat. Nu går det mycket snabbare, bland annat för att många produktioner ska sättas upp så snart som möjligt, efter att det varit ett långt uppehåll under pandemin, så det märks en hel del på arbetstempot.

Tidningen Scen & Film

Tidningen Scen & Film tar en paus i utgivningen under hösten 2022. En tidning som når alla medlemmar är en viktig källa till information och inspiration och en del av medlemserbjudandet. Hösten 2022 lägger vi en plan för den fortsatta utgivningen och återkommer med formerna för en framtida publikation.

Fråga i förra numret:

Är det lättare att tala om sexuella trakasserier?

Ja 79 %

Nej 21 %

Upplever du högre tempo i din yrkesroll?

Svara **Ja** eller **Nej** på:
www.teaterforbundet.se
 eller www.scenfilm.se

Demokrati kräver starka trygghetssystem

*Hur bygger vi ett trygghetssystem som även fungerar för frilansare?
Det diskuterades på ett av Scen & Films många seminarier under
Scenkonstbiennalen.*

– **VILL VI HA EN STARK** motståndskraft för hot mot demokratin så måste vi också ha starka trygghetssystem, sa socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) under seminariet "Trygghet åt alla – hur får vi ett mer rättvist och fungerande trygghetssystem?"

Två problemområden inom trygghetssystemen som diskuterades var SGI, sjukpenninggrundande inkomst, och pensionerna.

– Att beräkna SGI för en som inte har fast anställning är ett straff för handläggaren, men framför allt ett problem för den det berör, sa Ardalan Shekarabi.

Han påminde om att frihet på riktigt bara uppstår med en ekonomisk jämlikhet och syftade här på kulturens frilansare. Under pandemin blev det tydligt att de svenska trygghetssystemen inte är till för alla. De som faller mellan stolarna är främst frilansarna, alltså majoriteten av dem som arbetar inom kulturen.

Folkets hus och parkers vd Calle

Nathansons pågående utredning, "Ett trygghetssystem för alla – översyn av regelverket för sjukpenninggrundande inkomst", är en viktig pusselbit för att definiera problemen med SGI, sa Shekarabi. Ett av förslagen i utredningen är att även stipendier ska inräknas i SGI.

NÄR DET GÄLLER PENSIONERNA medgav Shekarabi att det finns "stora sprickor i det nuvarande systemet". Departementet har därför inlett en process med målet att få upp nivån på lägsta garantipension för att skapa en grundtrygghet som han menar också är viktigt för kulturens oberoende.

MODERATOR FÖR SAMTALET, Scen & Films förbundsordförande Simon Norrthon, talade om vikten av att kunna försörja sig för att kulturen fortsatt ska vara en attraktiv arbetsplats, medan Linda Zachrisson, tidigare ordförande i utredningen "Återstart för kulturen", såg hur pandemin blixtbelyste frågor som länge

har varit aktuella, exempelvis hur många indirekt tvingas bli egenföretagare, vilket i praktiken innebär att de också tar de största ekonomiska riskerna.

– Kulturen bärs upp av en gig-ekonomi, påminde Nasim Aghili, scenkonstregissör och ordförande för Sveriges Scenkonstregissörer inom Scen & Film. Här är ett tillsvidarekontrakt i det närmaste ett unikum och långa kontrakt synonymt med högst två år. Vi egenföretagare är extremt kreativa som lyckas balansera korta anställningar med att inte kunna bli sjuk, få föräldrapenning eller kunna räkna in stipendier i vår SGI.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

På Scen & Films hemsida finns även referat från seminariet "Mot tryggare arbetsplatser – en bra arbetsmiljö för alla".

Buyouts diskuterades på Scenkonstbiennalen

Vem ska ha del av pengarna? Och vilken makt har skaparen av ett verk i en ny digital värld? Frågorna stod i fokus på ett seminarium på Scenkonstbiennalen, arrangerat av fackförbundet Scen & Film.

RUBRIKEN FÖR SEMINARIET var "Buyouts eller inte – varför är upphovsrätten så viktig?" Buyout är utköpsavtal som kan leda till att upphovspersonen inte får skälig ersättning – en allt vanligare form när kontrakt skrivs.

Ulrica Källén, verksamhetsledare på Klys, redogjorde för EU:s upphovsrättsdirektiv som tillkom för att stärka upphovsrätten på den digitala marknaden.

Hon välkomnar en modernisering av upphovsrätten och ser behov av gemensamma spelregler inom området, men också att det krävs bättre ekonomisk balans genom hela ledet, från distributörer till digitala plattformar.

– I dag sipprar inte ersättningen ner till skaparna. Den måste vara skälig och proportionerlig när man upplåter sitt verk.

Vad ska man då ta betalt? Det är svårt att veta vad ett verk är värt, särskilt om upphovspersonen inte får full insyn i hur det kommer att användas.

Alex Haridi, ordförande för Dramatikerförbundet, tycker det är fel med buyouts som i praktiken kan innebära att rättigheterna köps loss för all framtid. Det är svårt för en enskild konstnär att hävda sin upphovsrätt gentemot streamingbolagens internationella jättar.

– Det är enormt att det ens är kontroversiellt att någon vill ha skälig ersättning.

Vad skådespelaren Erik Ehn saknar inför en förhandling om upphovsrätten är bättre förberedelse från motpartens sida, men också visioner. Samtidigt väljer han att se ljus på framtiden och vill hellre se digitaliseringen som en möjlighet än ett hot.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Några timmar efter att seminariet avslutats meddelade regeringen att den lagrådsremiss med förslag om hur EU:s upphovsrättsdirektiv ska genomföras i Sverige, nu är överlämnad.

Minna Krook: Barnen är värda att få möta konst

"Spelar mindre roll?" lyder den uppfordrande titeln på Assitej Sveriges nyutgivna rapport. Med den vill man belysa att barn och unga inte nås av den scenkonst som skapas för dem. Detta trots att kultur är ett prioriterat kulturpolitiskt uppdrag för målgruppen.

Läs mer om den kulturella skolesekken i Norge:
www.denkulturelleskolesekken.no

RAPPORTEN ÄR ETT IDEELLT initiativ av Assitej Sverige. Orsaken är att det saknas en nationell statistik inom området. Av rapporten framgår att det råder en ojämlig tillgång till scenkonstupplevelser för barn och unga i landet. Därtill finns styrande direktiv om barns och ungas rätt till kultur i förhandlingarna inom samverkansmodellen.

För att råda bot på bristerna tycker Assitej att Sverige ska ta efter Norge och Danmark som har nationella enhetliga system för att distribuera, och därmed säkra, att alla skolelever (även gymnasieelever) får möta professionell konst och kultur i skolan, med fokus på scenkonst.

DANSAREN OCH KOREOGRAFEN Minna Krook har sedan 1991 turnerat med föreställningar för barn i hela Sverige. Hon är inte förvånad över att 25 procent av Sveriges kommuner svarar att de inte kan redovisa om grundskoleeleverna får ta del av någon scenkonstföreställning under skoltiden.

– Att så många barn inte får del av den kultur som skapas för dem med statliga, regionala och kommunala stöd är oacceptabelt och djupt orättvist. Barnen är värda att få möta konst och vi vet att det tillför så mycket i barnens utveckling och berikar livet, säger Minna Krook.

Hon anser att "Den kulturelle skolesek-

ken" som Norge har även skulle införas i Sverige. Därtill att statistikfrågan måste lösas en gång för alla.

– Uppdraget för statistiken bör ges till ansvarig myndighet eller organisation. De grupper som har verksamhetsstöd redovisar noga varje föreställning och publikantal uppdelat på den åldersgrupp och kommun man spelar i, så ett system för att samla all information finns redan.

Minna Krook föreslår också att det i varje kommun bör finnas kultursekretariat med ansvar att se till att varje skola och förskola får scenkonst.

– Ansvarat kan inte ligga på kulturombuden i skolorna, det är för sårbart.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

HALLÅ DÄR...

"En vd för Riksteatern måste uppskatta ett demokratiskt helvete"

Hallå där, Magnus Aspegren, hur känns det att sluta som vd för Riksteatern för att bli regional utvecklingsdirektör i region Jämtland Härjedalen?

– För ett par år sedan tänkte jag att det enda som skulle få mig att lämna Riksteatern vara att arbeta regionalt och vara närmare politiken. Nu efter pandemin händer

det dessutom mycket eftersom människor flyttar in i region Jämtland Härjedalen. Att få vara med och påverka den transformationen känns nästan för bra för att vara sant.

Så beslutet var inte svårt att fatta?

– Nja, att vara vd för Riksteatern är ett av de viktigaste, finaste och roligaste uppdragen jag kan tänka mig. Det innehåller alltifrån att arbeta med scenkonst, kulturpolitik, demokratifrågor till att möta ideellt engagerade människor runt om i landet.

Du har lång erfarenhet från kulturbranschen, bland annat som vd för Folkoperan, rektor för Operahögskolan och konstnärlig ledare samt vd för Norrlandsoperan. Kommer det att märkas på kulturlivet i Jämtland och Härjedalen att du blir ny utvecklingsdirektör?

– Jag vill ge en eloge till regionen som ger uppdraget till en kulturperson som jag. Den första tiden kommer jag ägna åt att poängtera att kulturen är en drivkraft och förutsättning för den regionala utvecklingen. Utan kulturen i form av scenkonst, hantverk, bibliotek med mera finns det inga mötesplatser – vad ska människor då göra och vara? Dessutom ser jag en stor potential i att Sametinget snart flyttar till Östersund.

Vad har varit det bästa med dina drygt åtta år på Riksteatern?

– Jag är stolt över att Riksteatern åter har blivit en konstnärligt spännande institution och i dag har bra konstnärliga ledare. Vi har blivit en dansinstitution som bidragit till att dansen i hela landet

har utvecklats. Och förra året fick vi ett nytt cirkusuppdrag. Det gör att vi har en bred repertoar och också kunnat öka våra publiksiffror. Jag är även nöjd med att vi utvecklat strategier och fortsätter att jobba med viktiga frågor som jämställdhet och hållbarhet.

Och vad har varit det sämsta?

– Att det finns medarbetare som farit illa i vår bransch, vilket med kraft kom fram under #metoo. Jag önskar vi kommit längre med att utveckla vår branschkultur. Men det är bara att fortsätta och förändra.

Vad krävs för att lyckas som din efterträdare på Riksteatern?

– Man måste orka med och uppskatta ett demokratiskt helvete. Det finns alltid 40 olika perspektiv att ta hänsyn till vilket kan vara frustrerande. Men det är också styrkan. En vd måste både vara en diplomat och en kapten för att kunna föra skutan Riksteatern framåt.

GERTRUD DAHLBERG

Ökade möjligheter för filminspelningar i Sverige

I höst införs produktionsincitament för svensk film och tv på liknande sätt som i övriga Europa. Nu ska branschen ge sin syn på reglerna så att de främjar svensk film på bästa sätt.

DET VAR ETT GLÄDJANDE BESKED för hela film- och tv-branschen när regeringen förra året meddelade att produktionsincitament ska införas för produktioner i Sverige. Efter år av samtal mellan branschen och ansvariga politiker finns nu goda möjligheter för att mer film kommer att spelas in i landet. Många produktioner har hittills förlagts till andra länder, där incitament redan införts vilket lett till lägre kostnader för produktionsbolag och andra medverkande.

Regeringens förslag blev klart under våren, och nu ska 58 instanser ge sin syn på de nya reglerna innan de börjar gälla.

Film&TV-Producenterna, branschorganisation för 115 produktionsbolag, är en av remissinstanserna.

– Det är viktigt att incitamentet utformas så att det träffar de produktioner som idag spelas in utomlands, för att de kan tas hem. Nu när budgeten bara är en tredjedel av Tillväxtverkets förslag är det extra vik-

tigt att pengarna används rätt, säger Eva Hamilton, ordförande för Film&TV-Producenterna.

Är det något förslag som behöver förbättras?

– Budgeten skulle egentligen behöva vara minst 300 miljoner kronor, enligt Tillväxtverkets förslag, för att pengarna ska räcka till. Givet att medlen nu är begränsade till 100 miljoner kronor bör ett maxbelopp per produktion övervägas, för att säkerställa att pengarna fördelas på flera projekt och kan ge effekt i flera delar av landet. Det finns även andra detaljer i förslaget som kan behöva justeras, som de föreslagna minimibudgetarna för olika produktionstyper.

Finns det något land som har extra väl fungerande incitament?

– Vi har ofta pratat om Finland, dels för att landet också har en produktionsrabatt på 25 procent, dels för att man tydligt skiljer på produktionsincitamentet och det nationella filmstödet, som ju har ett annat

syfte. Som exempel hanteras produktionsincitamentet av Business Finland, inte Finlands Filmstiftelse. Därför är det bra att regeringen föreslår att Tillväxtverket ska hantera det svenska incitamentet.

– Som regeringen skriver stämmer Tillväxtverkets uppdrag väl överens med incitamentets syfte att ”öka konkurrenskraften i näringarna och bidra till regional attraktivitet, sysselsättning och tillväxt”.

Regeringen beräknar att slutligt beslut om förslagen ska fattas senast i september och att den nya förordningen kommer gälla fullt ut från den 27 september 2022.

Eva Hamilton

PETER REHNFELOD

Hård kritik mot utredning om ersättning för strömning

En rad förbund kritiserar regeringens senaste utredning om ersättning för kulturskapare. De riskerar att bli utan en garanterad ersättning när deras verk sprids i digitala kanaler.

I BÖRJAN AV MAJ KOM ett bakslag för svenska kulturskapare, inte minst för artister och musiker. I stället för att kunna få en trygg ersättning när deras verk strömmas, föreslås de bli helt utan minimiersättning från till exempel Spotify eller Youtube. I ”Utredningen om vissa ersättningsfrågor” föreslås att avtal med skivbolag, förlag och andra ska avgöra kulturskaparnas inkomster. Strömningsplattformarna har samtidigt möjlighet till obegränsade vinster utan att behöva ge skälig ersättning till kulturskaparna.

– Regeringens ersättningsutredning är en total besvikelse. Den saknar en relevant verklighetsbeskrivning och djupare analyser. Utredaren lutar sig mot teoretiska resonemang om marknaden. Hela utredningen liknar mest en partsinlägga från de stora techbolagen, säger Musikerförbundets ordförande Jan Granvik.

Tillsammans med andra förbund som representerar författare, fotografer, tecknare, konstnärer med flera, fortsätter nu arbetet för bättre möjligheter att få skäligt betalt.

– I exempelvis Spanien och Storbritannien har man hittat lösningar och samarbeten som är mer verklighetsbaserade, vilket behövs för en modern och välfungerande lagstiftning, säger Jan Granvik.

För Scen & Films medlemmar är den uteblivna garantiersättningen inte lika kännbar, bland annat för att kollektivavtal ger möjligheter till ersättning för verk som sprids digitalt i olika former. Lagändringen som föreslås i den svenska ersättningsutredningen planeras träda i kraft den 1 juli 2023.

PETER REHNFELOD

ROSEMARY

- ett nytt nätverk för mimare

MIMSKÅDESPELARE OCH FYSISKA SKÅDESPELARE från hela landet har samarbetat för att med inspiration från *Rosemary's Baby* skapa ett unikt verk. I samarbetsprojektet ingår 30 aktörer, sex regissörer, en ljusdesigner, en scenograf och fem producenter. Fyra olika grupper – två i Stockholm, en i Karlstad och en i Malmö – repeterade på var sina håll, för att sedan träffas för ett par gemensamma repetitioner. Regissören Hedvig Claesson svarade för att pussla ihop alla delar till en föreställning som spelades en sen kväll den 9 juni i anslutning till Scenkonstbiennalen

– Det var roligt med reaktionerna i salongen efter föreställningen, berättar en glad och trött Jonna Ljunggren dagen efter premiären. "Det är som ett mim-manifest" var en kommentar jag hörde. Vi har samlats och tagit plats, och alla gick in med hjärtat som drivkraft. Det fungerade förvånansvärt bra att pussla ihop föreställningen när man repat på olika håll.

Efter biennalen hoppas projektdeltagarna få fortsätta utveckla samarbeten och projekt för att nå den vuxna publiken genom mimen som hantverk. Tanken med Rosemary var att skapa nätverk och samarbeten mellan enskilda aktörer och fria grupper.

– Och det är precis vad vi har börjat med, säger projektledaren och mimskådespelaren Jonna Ljunggren.

KAJSA OLSSON

Från vänster: Andreas Anterot, Timothy Pilotti, Sara Myrberg
Liggande på golvet: Katarina Rodopoulos

Den nya förbundsstyrelsen: Övre raden från v: Pontus Plaenge, Peter Mild, Edin Jusufamic, Martyna Lisowska, Niclas Peyron, Jenny Nilsson, Thomas Nording, Tove Dahlberg, Henrik Borg Westerberg och Zofi Lagerman. Nedre raden: Christina Olofson, Mary-Anne Buyondo, Simon Norrthon, Therése Hörnqvist och Andrzej Glosniak.

En ny förbundsstyrelse med fyra nya ledamöter valdes på Scen & Films riksstämma.

Stort engagemang på stämman

EN NY FÖRBUNDSSTYRELSE VALDES enhälligt på fackförbundet Scen & Films riksstämma den 3–5 juni på KF:s Vår Gård vid Baggensfjärden utanför Stockholm. Utöver omval av Simon Norrthon och Christina Olofson till ordförande respektive vice ordförande valdes fyra nya ledamöter in: Peter Mild (tv-fotograf), Edin Jusufamic (dansare/koreograf), Jenny Nilsson (skådespelare) och Henrik Borg Westerberg (ljuddesigner/ljudtekniker).

Hela 46 motioner behandlades om allt ifrån yrkes- och trygghetsfrågor till upphovsrätt och rekrytering. Efter att ha debatterats i diskussionsforum – där stämmans 70-talet delegater engagerade sig i de frågor som låg dem varmt om hjärtat – fattades beslut dagen därpå, vilket bidrog till att många bra synpunkter framfördes. Trots tuffa krav och brännande ämnen präglades stämman av stor enighet kring besluten.

Förbundsstyrelsens proposition Scen & Film 2022–2026 om förbundets framtida arbete och inriktning antogs med några smärre justeringar.

En delegat uppmärksammade att en tredjedel av lokalavdelningar inte var närvarande vid stämman, men fick lugnande besked av kansliet: många anmälda hade lämnat återbud i sista stund på grund av sjukdom och arbete med produktioner som i pandemins spår sträckt sig längre in på sommaren än normalt. Ett uttalande om att säkra återstarten av scenkonsten och filmområdet efter pandemin antogs av stämman.

TVÅ FACKLIGA STIPENDIER på vardera 5 000 kronor tilldelades maskör Sara Fällström och sångsolist Joa Helgesson som arbetat engagerat för sina kamrater.

Även två Thalia-nålar delades ut till

särskilt välförtjänta personer i förbundets tjänst. Till Gunnar Furumo som började på förbundet 1972 och bland annat lett rättighetsbolaget Tromb, och till tidigare förbundsdirektör Jaan Kolk vars nyskrivna bok om förbundets historia delades ut till alla (se separat artikel).

Kulturminister Jeanette Gustafsdotter besökte stämman och tog i sitt tal upp branschens behov av bättre arbetsvillkor och fungerande trygghetssystem.

När stämman var över gladdede sig förbundsdirektör Mika Romanus åt många lyckade diskussioner och ett stort engagemang.

– Och att lusten till fackligt arbete genomsyrade stämman. Många var med för första gången, och det visar på stark återväxt bland medlemmarna.

GERT LUNDSTEDT

Fyra nya namn i förbundsstyrelsen

På Scen & Films riksstämma valdes fyra nya ledamöter in i förbundsstyrelsen, det verkställande organ som leder förbundet.

Peter Mild, tv-fotograf sedan 30 år i Sverige och utomlands. Var med och startade Tv-fotografernas förening 2006 och är idag ledamot. Sitter även i styrelsen för Bildleverantörernas förening.

Vad har du för tankar om det kommande arbetet inom FS?

– Jag ser fram emot att lära mig mycket om sådant jag inte kan inom det breda fältet förbundet spänner över. Det blir också spännande att ta del av den nya styrelsens erfarenheter och kunskap, där jag tror att jag kan bidra.

Vilken fråga är viktigast tycker du?

– Jag brinner för frågan om tv-branschens dåliga villkor och arbetsmiljö och vill fortsätta dialogen med kanaler och produktionsbolag. Anslutningen till Scen & Film är låg och jag vill jobba med att göra förbundet attraktivt och relevant, även för egenföretagare.

Jenny Nilsson, skådespelare sedan 2006, verksam vid bland annat Helsingborgs stadsteater och Regionteater Väst.

Vad har du för tankar om det kommande arbetet inom FS?

– Att sätta igång och göra verklighet av det vi alla tagit beslut om på riksstämman. Hela stämman präglades av stark samhörighet och dialog som jag hoppas och tror kommer färga av sig på arbetet.

Vilken fråga är viktigast tycker du?

– Konstens och ordets frihet. Utan den friheten är inte steget långt till att andra gemensamma överenskommelser och avtal också hotas. Men även möjlighet till trygga arbetsvillkor för alla frilansare i branschen.

Edin Jusufamic, har arbetat professionellt med dans och koreografi i 15 år med flera av Sveriges främsta artister, samt

medverkat i ett flertal dansföreställningar och tv-produktioner.

Vad har du för tankar om det kommande arbetet inom FS?

– Att sätta mig in i vad som är aktuellt samt vad som behöver göras. Men även att kunna engagera mig så mycket som möjligt och försöka uppnå förändring och utveckling.

Vilken fråga är viktigast tycker du?

– Dansares utsatta situation i den kommersiella dansbranschen. Dansarna är i akut behov av avtal med skäliga arbetsvillkor. Idag åsidosätts dansares rättigheter. Det måste få ett slut omedelbart. Jag vill även arbeta för att öka synligheten av förbundet. Ju fler vi är, desto starkare står vi gentemot oskäliga arbetsvillkor.

PETER REHNFELOD

Henrik Borg Westerberg, ljudtekniker, är också ny i förbundsstyrelsen.

"Vi är alla i tjänst hos konsten"

En nyutkommen bok *Vi är alla i tjänst hos konsten* handlar om förbundets brokiga och ibland bråkiga 130-åriga historia. Författare är Jaan Kolk.

NÄR DEN TIDIGARE FÖRBUNDSDirektÖREN JAAN KOLK talade om sin bok på riksstämman, använde han ett citat från orienteringssporten för att förklara dess syfte:

– För att veta vart man ska, är det bra att veta var man är och hur man har kommit dit.

Bredden i förbundet – att det förutom rent fackliga frågor även rymmer humanitär och social verksamhet och ett engagemang för branschens utveckling – är något som går att spåra i verksamheten under alla år, enligt Jaan Kolk.

Samtidigt har två problem hängt kvar genom förbundets historia. Osäkra arbetsvillkor och en bransch som i sig själv har en skör struktur.

Boken tar upp många olika aspekter på förbundets arbete, som kampen om upphovsrätten, samhällspolitiskt påverkansarbete till exempel inom filmpolitik, internationellt samarbete och naturligtvis fackligt arbete.

Med sina 18 år som förbundsledare var Jaan Kolk bekant med historien, men under researcharbetet blev han ändå överraskad över kraften i den fackliga offensiven i början på 60-talet. Upprinnelsen till den konflikt som kom att pågå i 111 dagar mot Sveriges Radio var att minimilönerna hade höjts vid stadsteatrar, men Sveriges Radio vägrade gå med på likartade krav. Förbundet utlyste strejk.

– Det är lite roligt att Ingmar Bergman då framträdde som facklig hjälte. När arbetsgivaren svarade med en lockout som omfattade den dåvarande tv-ensemblen, anställde han dem på Dramaten, där han var chef. Det lättade förbundets magra strejkkassa.

I dag kanske de flesta förknippar förbundet med partssamarbete med arbetsgivare.

– Men i botten måste det finnas styrka och facklig medvetenhet som kan räcka för konflikter. Man genomför inte en 111 dagars strejk utan att ha medlemmarna med sig.

Vad är det som håller ihop en organisation med 130 yrkestitlar, vitt skilda typer av arbetsplatser och en majoritet frilansare? För Jaan Kolk ligger svaret i bokens titel: *Vi är alla i tjänst hos konsten*.*

KAJSA OLSSON

*Formuleringen är Erland Josephsons, dåvarande förbundsordförande, och återfinns i en medlemsinformation om förbundets verksamhet från 1964.

Det är en stor ära att få dela ut Scen & Films guldmedalj till *Berit Lindholm* och *Manne af Klintberg*, säger Simon Norrthon, ordförande i fackförbundet Scen & Film.

Grattis till årets guldmedaljörer

En jordnära och världsberömd fixstjärna

Hon har sjungit på några av världens främsta operascener. Ändå är hon något av en doldis. Nu får den dramatiska sopranen Berit Lindholm guldmedalj.

Eva Wernlid

FÅ HAR SJUNGIT SÅ MYCKET WAGNER som hovsångerskan och sopranen Berit Lindholm. Inte mindre än 50 gånger har hon framfört hela *Ringen*. Hon var den första någonsin att sjunga Isolde i forna Sovjetunionen, genom Wiener Staatsopers bejublade gästspel av *Tristan och Isolde* på Bolsjojteatern 1971.

För detta och mycket annat i sin dryga tre decennier långa karriär har hon nu tilldelats en av fackförbundet Scen & Films guldmedaljer. I motiveringen står bland annat att "hon är en av våra stora internationella fixstjärnor". Samtidigt är hon något av en doldis.

För den som vill veta mer om Berit Lindholm finns mycket att finna i självbiografin *Hovsångerska*, och på Youtube kan man ta del av flera fina liveinspelningar. Däremot sade Berit Lindholm ofta nej till de kommersiella skivbolagen. Kanske är hon också ensam operasångerska om att ha tackat nej till ett samarbete med Herbert von Karajan. Orsak: han erbjöd henne en annan roll i *Valkyrian* än den hon brukade sjunga (classical source, Alexander Campbell, 2009).

Lika sällsynta är de stora intervjuerna. Och i likhet med en annan stor samtida stjärna – Birgit Nilsson – beskrivs hon av många som en jordnära person.

Ett talande exempel, som hon har återgivit för Jussi Björling-sällskapet, är hur hon på resan till Bolsjojteatern med *Tristan och Isolde* bad om en paus för att amma sin

då fem månader gamla dotter, varpå dirigenten Karl Böhm utbrast: "Det har jag aldrig varit med om, en ammande Isolde!"

Birgit Nilsson och Berit Lindholm medverkade båda i Richard Strauss *Elektra* på 60-talet, Berit som Chrysothemis, en roll som sedan ledde till ett kontrakt på Wiener Staatsoper.

SEDAN DEBUTEN SOM Grevinnan i *Figaros bröllop* (Kungliga Operan, 1963), har hon uppträtt på de flesta stora operahus från Covent Garden i London till Metropolitan i New York.

Berit Lindholm sägs ha revolutionerat bilden av Wagnerhjältinnan och räknande själv Isolde och Brünnhilde som två av sina främsta roller, men även Richard Strauss operor låg denna unika, dramatiska sopran varmt om hjärtat.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Berit Lindholm

Född: 1934, uppvuxen i Stockholm.

Utbildning: Folkskolläraryr- och kantorsexamen, Operahögskolan 1961–1963. Studerade sång hos Brita von Vegesack och Käthe Bernstein-Sundström.

Roller i urval: Chrysothemis i *Elektra* (Parisoperan, 1964), Venus i *Tannhäuser* (Bayreuth, 1967), Brünnhilde i *Siegfried*, (Bayreuthfestspelen, 1969) samt Brünnhilde i *Ragnarök* (1970), Ortrud i *Lohengrin* (1987), Klytämnestra i *Elektra* (1993), alla tre på Kungliga Operan i Stockholm).

"Leken är grunden till allt"

I snart 50 år har Manne af Klintberg roat en både hörande och tecknande barnpublik. För detta har han nu mottagit fackförbundet Scen & Films guldmedalj.

– Det är väl för lång och trogen spänst! säger han pillemariskt.

HAN VÄNTAR VID TÅGSTATIONEN med stråhatten i knäet, stiligt klädd i himmelsblått och vitt. Det är först när jag tittar ner på fötterna som jag ser att det ovanför de runda kängorna sticker ut ett par klarröda sockor, med stora prickar.

I snart 50 år har Manne af Klintberg varit Clownen Manne med hela svenska folket, alltsedan tv-debuten *Tisdagskul med Clownen Manne* 1974. Även om han just denna dag "bara" är Manne, är det som om clownen ändå sticker ut här och där, inte vill foga sig.

– Kom ihåg att lek är grunden till allt, säger han när han senare tar emot fackförbundet Scen & Films guldmedalj på Vår Gård i Saltsjöbaden, en devis han även praktiserar vid sin typiska clownentré (springa ut och sedan in igen). Nej, det skulle inte vara Clownen Mannes skapare om han bara gick upp.

Men det är inte den enda medaljen i år. I januari fick han även ta emot Litteris et Artibus, av kung Carl Gustaf.

– Det är väl för lång och trogen spänst! kommenterar han ödmjukt guldregnet (en av flera ordlekar under samtalet).

– Man ska hålla på mycket och länge så får man till slut en guldmedalj.

NU ÄR DET NOG INTE BARA uthållighet han har fått medaljer för. "Manne har rikets bästa publikkontakt" skrev exempelvis Expressens teaterkritiker Margareta Sörenson för en tid sedan, apropå hans medverkan i *Lille store Chagall*.

Och det är just publiken han har jobbat för i alla år, inte medaljer, understryker han.

– Publikmötet är fortfarande lite av en drog för mig!

Något som också glädjer Manne af Klintberg är samarbetet med familjen. I sommar spelar han 17 föreställningar på Parkteatern av "Ett rent nöje" ihop med barnen Maria och Olle, något som han beskriver som magiskt och underbart.

Om han ändå ska nämna något tycker han är värt lite guldstoff så är det att han på 70-talet lyfte in teckenspråket i folkhemmet, genom att skapa clownkonst på två språk, något som berodde på att dottern Juli, som också är skådespelerska, föddes döv.

– Vardagliga situationer och rekvisita är ledmotivet: en svabb, en stol, en banan – publikmötet och skrattet i det igenkännbara.

Eva Mennilä

Manne af Klintberg

Aktuell med: Årets mottagare av fackförbundet Scen & Films guldmedalj, spelar *Ett rent nöje* på Parkteatern i sommar och firar 50 år som artist.

Produktioner i urval: Tv-debuterade med *Tisdagskul med Manne* 1974 som följdes av flera program, alla för såväl hörande som hörselskadade och döva barn. Spelar sedan 1975 regelbundet föreställningar på bl a Parkteatern.

Clowndebut: 1972, på länsbiblioteket i Östersund (arr. den lokala dövföreningen).

Inspiration: *En clowns ösikter* av Heinrich Böll: "När jag läste den förstod jag att jag inte behövde en hel cirkus för att göra en clownföreställning."

Teaterdebut: Som dansare i brodern Bengts pjäs om Bengt Lidner.

– Leken, säger han, fick han med sig från barndomen, med en familj som alltid var tillåtande. Hans första minnen av andra clownar var Charlie Rivel och Kiki (Otto Moskovitz).

– Mamma tyckte mycket om att gå på cirkus så vi gick ofta till Cirkus Schumann på Djurgården.

När han senare själv kom att bli clown blev Rivel och Kiki, tillsammans med Grock (Adrien Wettach) några av hans förebilder. Och inte minst Charlie Chaplin.

Mannes egen clownkaraktär har hämtat näring ur såväl comedia dell'arte som nycirkusens estetik, alltid med ett barnperspektiv.

– Man kan absolut säga att jag gjorde något som var nycirkus, genom att ta ut clownen ur cirkusen och göra honom modernare.

Att det blev ett liv som artist tackar han annars alla sina vänner för. Som 18-åring höll Manne af Klintberg på att dö i en bandyolycka, efter att ha druttat med huvudet före i svartis och spräckt hjärnhinnorna. Och dessförinnan, trillat in i en trampsymaskin.

– Jag har haft tur, för de här fallen har alla varit ett fall framåt. Det har gett mig en annan slags energi. Jag har fått livet gratis och har levt ett rikt och underbart liv, med mycket sång och dans. Och jag har haft kul hela tiden!

Leken i all ära. Som tidigare ordförande i Lekfrämjandet tar Manne af Klintberg också leken på fullt allvar.

– Mänsklighetens överlevnad består i om vi kan inse hur viktigt det är med lek, den är grunden till all empati. Och utan empati är vi förlorade.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Manne af Klintberg tycker han haft en sagolik tur i livet som har fått jobba med det han älskar.

Eva Mennild

Lena Nyman-priset till Kayo

Artisten Kayo, Kayode Kayo Shekoni, har tilldelats årets Lena Nyman-pris. Priset består av en flaska champagne av Lena Nymans favoritmärke som delades ut vid hennes grav på födelsedagen den 23 maj.

Kayo har på senare år bland annat spelat i i Riksteaterns uppsättning av *En druva i solen*, musikalen *Häxorna i Eastwick* (Cirkus) och *Cyrano de Bergerac* (Kulturhuset Stadsteatern). Priset delas varje år ut av Lena Nyman-sällskapet och ska gå till en skådespelare, artist eller konstnär, som verkar i Lena Nymans anda. Tidigare mottagare är bland andra Alexander Mørk-Eidem, Andreas T Olsson, Ada Berger och Liv Strömquist.

Fyra scenkonstnärer fick Falstaffpriset

Regissörerna Anna Pettersson, Hannes Meidal och Jens Ohlin har tilldelats 2021 års Falstaffpriser. Vid samma ceremoni på Hasselbacken i Stockholm fick även koreografen Alexander Ekman (som nyligen också tilldelades Carina Ari-medaljen) och musikern Mikael Karlsson ta emot det pris som skulle ha delats ut pandemiåret 2020.

Falstaffpriset instiftades 2018, i syftet att inspirera regibegåvningar inom film, teater eller opera till fortsatt skapande. Prissumman är på 300 000 kronor per mottagare. Vem som donerat pengarna är däremot hemligt.

Johan Jeppsson

Falstaffpristagarna 2021: Hannes Meidal, Anna Pettersson och Jens Ohlin.

Sopranen Cornelia Beskow får anrikt musikstipendium

Sveriges största nationella musikstipendium har tilldelats sopranen Cornelia Beskow. Beskow fick sitt stora genombrott med Sieglinde i Wagners *Valkyrian* på Kungliga Operan 2017. Bakom stipendiet står Sixten Gemzéus stiftelse som därigenom vill "uppmärksamma och belöna unga mycket begåvade musikaliska förmågor inom olika genrer och som bedöms ha en lovande karriär både i Sverige och på utländska scener".

Eli Sverlander

Cornelia Beskow

Stipendiet på 500 000 kronor kommer att delas ut i samband med Musik på Slottet i Rikssalen den 25 september.

KUNGLIGA OPERAN
SÖKER MASKÖR

- mer information finns på
operan.se

Stephen Hultén

Helena Schuback

Färgrik röst ger Helena Schuback 100 000

Sopranen Helena Schuback har tilldelats Drottningholmsteaterns vänners operastipendium på 100 000 kronor. Stipendiet ska gå till "förkovran för unga sångare som just avslutat en operahögskoleutbildning och är särskilt intresserade av Drottningholmsteaterns 1600- och 1700-talsrepertoar". Schuback tog examen från Opera-högskolan i Oslo 2021 och får utmärkelse "för sin färgrika, uttrycksfulla röst och starka känsla för barockens musikaliska språk". Även stipendier för utbildning och förkovran har delats ut av vänföreningen, detta år bland annat till sopranerna Sofie Asplund och Hitomi Ohki och barytonen Helgi Reynisson.

Internationellt seminarium för cirkusriggare hölls i Stockholm

I slutet av april stod Stockholms konstnärliga högskola värd för de europeiska cirkusskolornas årliga konferens, FEDEC conference. Detta år var temat säkerhet och parallellt hölls ett tre dagar långt seminarium om cirkusens riggare.

– Det var tydligt att det här var ett otroligt efterlängtat forum. Det var livlig diskussion från första stund när vi kom dit, sa Jorun Kugelberg, internationell samordnare på SKH, efter seminariet. Konferensen hölls i samarbete med Cirkus Cirkör, Manegen och Subtopia.

Kulturskapare på flykt från Ukraina får utökat stöd

Regeringen utökar stödet till nätverket Swedish Artist Residency Network (SWAN). Därmed kan nödresidens för kulturskapare och konstnärer som flyr till Sverige från krigets Ukraina bli fler.

– Att tysta, förfölja och fångsla kulturskapare är att kväva demokratins röster. Med nödresidens kan de fortsätta sitt samhällsviktiga arbete när det behövs som allra mest, kommenterar kulturminister Jeanette Gustafsdotter beslutet.

SWAN samlar nästan 100 residensarrangörer inom dans, litteratur, slöjd, bild och form, film och musik.

Stort söktryck på bidrag för återstart

Totalt 2 000 kulturaktörer har ansökt om sammanlagt 1,5 miljarder kronor i återstartsbidrag hos Kulturrådet. Det belopp som myndigheten har att fördela är 350 miljoner kronor.

– Vi ser nu att många aktörer är redo för en återstart, vilket är glädjande för kulturlivet i Sverige, kommenterar Kajsa Ravin, generaldirektör på Kulturrådet, det höga trycket. Knappt 25 procent av ansökningarna kommer från scenkonstområdet, vilket kan jämföras med musikområdets cirka 40 procent. Majoriteten av ansökningarna kommer från storstadsregionerna, där Stockholm dominerar. Besked om bidrag ges i slutet av juni.

Irans kulturdepartement kritiserar filmen *Holy Spider*

Den svensk-iranske regissören Ali Abbasis film *Holy spider* har fått Irans kulturdepartement att se rött. Den utlösande faktorn var att skådespelerskan Zar Amir Ebrahimi på årets Cannesfestival utsågs till bästa kvinnliga skådespelare för sin roll som journalist, något som ledde till att man anklagade festivalen för att "begå en partisk och politisk handling genom att prisa en falsk och vidrig film" (DN). Abbasi, som tidigare har hyllats för filmen *Gräns*, tillbakavisar nu kritiken. Till Aftonbladet säger han exempelvis att "I Iran har de verkligen inte kommit särskilt långt när det gäller kvinnors rättigheter".

Holy Spider är baserad på verkliga händelser från början av 2000-talet då en gift trebarnsfar mördade 16 prostituerade kvinnor i den heliga staden Mashhad.

Regionalt kulturstöd till flera cirkusprojekt

Flera cirkusprojekt finns bland dem som fått Kulturrådets bidrag till regional kulturverksamhet. Bland annat har Kulturhuset Stadsteatern fått 800 000 kronor för att utveckla den cirkussatsning som påbörjades 2021. Vidare har Region Östergötland fått 400 000 kronor för det interregionala projektet Cirkusflätan, medan Scen Sundsvall (en del av Riksteatern) har fått 500 000 kronor för att utveckla en infrastruktur för samtida cirkus i Sundsvall, Region Västernorrland och Norrlands-kusten. Sammanlagt fick 87 aktörer i hela Sverige dela på sammanlagt cirka 37 miljoner kronor i regionala utvecklingsbidrag.

Långsam återhämtning för egenföretagare

Kulturbetsmarknaden har återhämtat sig efter pandemin. Det visar ett faktablad som Myndigheten för kulturanalys har sammanställt. I december 2021 var det till och med fler anställda i kultursektorn än innan. För egenföretagare, den enskilt största gruppen inom kultursektorn, är läget däremot inte lika positivt. Här visar det sig att återhämtningen går långsammare. Vad det beror på är för tidigt att uttala sig om, skriver myndigheten på kulturanalys.se.

Dansstöd att söka i augusti

På sin hemsida listar Dansnät Sverige bidrag och stöd som kan sökas av frilansande dansare och koreografer. Några i augusti är Göteborgs stads projektstöd och Kulturrådets projektbidrag för fri scenkonst, internationella gästspel i Sverige samt turnéer utomlands. Vidare Nordisk kulturkontakts nätverksstöd, Region Stockholms verksamhetsstöd och Stockholms stads Kulturstöd på över 400 000 kronor. Läs mer på dansnatsverige.se.

Dokumentären *Sabaya* anklagas för lögn

"Allt som skildras i filmen *Sabaya* har hänt på riktigt." Det säger regissören Hogir Hirori till Dagens Nyheter, apropå den kritik som av tidskriften Kvartal har riktats mot SVT-dokumentären. Anklagelserna handlar om att filmens manliga huvudpersoner ska ha ljugit och lurat kvinnorna i filmen, därtill att en bärande scen i dokumentären ska vara arrangerad. *Sabaya* skildrar kriget i Syrien. I fokus står några av de yazidiska kvinnor som fortfarande hålls fångna som sexslavar av IS i det beryktade al Hol-lägrät, men också familjefadern Mahmud som försöker rädda några av dem.

Förra året prisades filmen på Guldbaggegalan för bästa dokumentär.

Full fart i Palatset DansPlats Skog i Hälsingland

Ett vitt missionshus i en by i södra Hälsingland. Här har den kyrkliga samvaron lämnat plats för en professionell dansgemenskap – DansPlats Skog.

– **HEJ! HÖRS ETT GLATT ROP** inifrån kyrkan och Destiny Johannah af Kleen tittar ut från toaletten/sminklogen. Hon är klädd i knallorange overall med huva och avslutar snabbt sminkningen. Om fem minuter kommer de första skolklasserna som ska se föreställningen *SOS Stormar och strömvabrott*.

– Det är inte ofta jag jobbar hemma, för det mesta måste jag åka iväg. Det senaste året har jag jobbat åtta månader i Stockholm. Upp 3.40 på morgonen för att hinna till den förort där föreställningen *Jag är som skogen fast annorlunda* ska spelas.

På kvällen kommer hon hem till familjen, Hanna och dottern Ru som är två år och nio månader.

Lågstadiebarnen har åkt buss från en by längre inåt landet och nu skuttar de nedför grusvägen mot en alldeles ny upplevelse. Strömvabrott har de varit med om, men de har inte sett dansföreställningen. I dag är det turnépremiär för Tove Sahlin och kompaniet Shake it Collaborations. Det är första gången de sätter upp sin specialgjorda ram som ska kunna packas ihop och sättas upp i olika typer av rum på den planerade turnén.

DESTINY TAR EMOT KLASSEN på trappan med ännu ett stort ”heej” och berättar snabbt om DansPlats – säger man det fort låter det som Danspalats – att här jobbar de med dans, föreställningen är 40 minuter och sen är det samling på trappan igen.

Destiny Johannah af Kleen, frilansande koreograf, Tove Sahlin, dansare och koreograf, och Leo Svensson Sander, cellist och kompositör.

Från försommarljuset kommer klasserna in i ett halvmörkt rum under förtjusta utrop "shit vad läskigt!" På scenen finns en harpist med hjälm och axelskydd, en rökmaskin och prassliga plastridåer. Sen åker barnen med in i en värld av mullrande storm, läskiga skuggor, en cellist med papegojhuvud och Destiny och Tove som dansare. Det är en fokuserad publik som får vara med och spela "magharpa" mot slutet av föreställningen, på fisklinor som spänns ut i salongen.

– Jag vill gärna att ni hör av er till mig om vad ni tyckte, säger Destiny innan barnen ger sig av.

En av lärarna säger till mig att de alltid brukar prata om föreställningar efteråt, i klassen. Barnen uppmuntras att våga berätta vad de upplevde, särskilt när det inte finns några givna svar.

Destiny och Tove gör sig redo för nästa klass – sexor från en skola i Bollnäs som just nu klättrar på "Valen", ett tre meter högt stenblock som står bredvid kyrkan, jämför hålen i sina jeans och kastar sten i bäcken som rinner intill DansPlats Skog. Men när föreställningen börjar blir de lika fängade som lågstadielklasserna.

Destiny är uppvuxen i Ljusne utanför Söderhamn. Dansutbildningen fick hon i Göteborg och Stockholm. Nu har hon fri-

lansat i 23 år och bött knappt halva den tiden i New York, bland annat.

– Men jag envisas med att det ska fungera att jobba med scenkonst och bo där en vill bo. Min fru Hanna och jag sökte efter ett mer hållbart sätt att arbeta. Hanna kommer från Örebro. Skulle det vara bättre att bo där, för att det är en stad med fler möjligheter? I Gävleborg finns inga dansjobb så vi tänkte att då får en ordna det själv.

NÄR EQUMENIAFÖRSAMLINGEN ville sälja kyrkobyggnaden för åtta år sedan, slog Hanna och Destiny till. De var med och startade den ideella scenkonstföreningen PHIDR för att etablera Gävleborgs första fria scen för professionell dans. Numera drivs föreningen av Destiny, Hanna af Kleen som är frilansande dansare och danspedagog och ljud- och ljusdesignern Robert Berglund i samarbete med föreningens 60 medlemmar.

En av verksamhetens tre bärande delar är att arrangera residens. Att det är fullbokat både i år och nästa år – med undantag för enstaka veckor – visar hur stort behovet är.

– Danskonst kräver utrymme, säger Destiny. Det finns få lo-

Destiny tar emot publik på trappan.

kaler som är anpassade för danskonst. Ska man betala timpris som kan vara ganska högt, får man ingen arbetsro. Det kan vi erbjuda här.

I ”den lilla svarta”, ett nybyggt residenshus intill kyrkan finns sängplatser för tre personer.

– Jag har ritat det själv, jag är utbildad i arkitektur, säger Destiny i förbifarten när hon öppnar dörren för att visa insidan av en byggnad med stora fönster och högt i tak.

PHIDR ingår bland annat i residensnätverket SWAN och driver residenssatsningen SKOG/STAD med Tove Sahlin. En veckas residens på DansPlats Skog kombineras med en vecka på Skeppsholmsstudion i Stockholm där Tove håller till.

En annan av hörnstenarna är publikutveckling.

– Vi letar efter satsningar som ökar förståelsen för vad dans är och kan vara. Det heter ibland att dans är svårt, att det är så speciella koder. Vi tycker inte det utan PHIDR satsar på att skapa ett intresse för dans från grunden. När vi bussar hit skolklasser från

Destiny, Hanna af Kleen och Ru. I sommar gör PHIDR en residenssatsning på att konstnärer ska kunna ta med sig sin familj och sina barn. Barnvakt erbjuds under arbetstiderna. Satsningen görs i samarbete med föreningen Mothers In residence.

Johanna Syvén

länet, blir det fullbokat direkt. En kan inte sitta och vänta på beställningar, vi bjuder in. Vi kan använda våra verksamhetspengar till det, säger Destiny.

PHIDR FÅR STÖD FRÅN bland annat Region Gävleborg och Kulturrådet. I år beviljades de ett treårigt verksamhetsbidrag från Kulturrådet.

En del av publikutvecklingen är att de konstnärer som kommer ska sätta spår även utanför scenen.

– Människor ska inte bara komma hit, låna lokal och åka. De ska stanna efter föreställningen och prata med publiken. Det är öppna dörrar till alla repetitioner.

Ibland är det inte ens några dörrar, som verket *Dansa med hästar*, med sju människor och sju hästar. ”Vi bjuder upp hästarna till dans. Lyssnar, berör, ger vikt, leker, laborerar med tid, tempo, kraft och rum. Ute, i ridhuset, i hagen, i skogen. Vi arbetar fram en föreställning tillsammans.”

Den 4 augusti är det premiär, fast inte på DansPlats Skog utan på Röshults Djur och Natur i småländska Månsarp.

– Det är både socialt och ett konstnärligt arbete. Vi lägger lappar i brevlådorna i byn och berättar att alla är välkomna. Publiken får swisha till en ”hästängelfond” om de vill.

NÅGRA DAGAR TIDIGARE FÖRELÄSTE hon på Kulturtinget Gävleborg om ”platsutveckling genom kultur”. Det var inte första gången Destiny bjöds in att prata om verksamheten.

– Jag pratar utan manus. Jag är kulturpolitiskt redo! Du kan väcka mig mitt i natten så berättar jag. Det var trevligt att bli inbjuden och att få beslutsfattare i samma rum och kunna berätta för dem vad deras pengar (bidrag från regionen) går till. Men kultur som näring och business, är inte vad föreningen håller på med, betonar Destiny. Drivkraften är ett genuint intresse för människor och att göra saker tillsammans. Som exempel pekar hon ut över tomten och berättar om planerna på att bygga en trädgård tillsammans med dem som bor i närheten.

– Frågan ”vad tjänar ni på det här” kan jag bara besvara med att vi stöttar det fria dansfältet och att arbetet är ideellt. De hade svårt att förstå att vi lägger ner så mycket tid och egen kraft. Men faktum är att konstnärerna är de största mecenaterna till konsten.

Destiny utstrålar en energi som verkar ousinlig, även om önskan att kunna jobba hemma fortfarande ligger i framtiden, ”kanske om sju år”. Blir du aldrig trött?

– En gång sa jag till min fru, varför gör vi det här egentligen? Då tog Hanna med mig ut där publik och dansare satt och fikade efter föreställningen. Överallt pågick nyfikna samtal och folk åt min hembakta morotskaka. Se dig omkring här! sa Hanna.

KAJSA OLSSON

DansPlats Skog är en konstnärsdriven scen för professionell dans. Den drivs av den ideella föreningen PHIDR som arbetar med tre fokusområden: residens, mentorssatsningar och publikutveckling.

Varje år huserar över 25 konstnärer i huset. PHIDR erbjuder öppna residens och har även utlysningar 1–2 gånger/år. Föreningen välkomnar konstnärer som vill arbeta med öppna dörrar och möta en publik även i produktionsstudiet.

Tove Sahlin och kompaniet Shake it Collaborations har turnepremiär på DansPlats Skog med ”SOS - stormar och strömavbrott”.

Hur ska man tänka och arbeta för att hålla ett helt yrkesliv? I artikelserien "Hållbar karriär" möter vi tre personer från olika faser i yrkeslivet som delar med sig av sina erfarenheter. I den tredje och avslutande artikeln berättar skådespelaren Cecilia Nilsson om acceptans, att inte känna skam eller skuld om det inte går bra, och om skådespeleriet som en livsgärning.

"Jag har alltid varit en långdistansare"

I juli fyller skådespelaren Cecilia Nilsson 65 år. Men pensionen får vänta, i stället ser hon fram emot nya roller och utmaningar.

SOM NYBAKAD SKÅDESPELARE fick Cecilia Nilsson fast anställning på Helsingborgs stadsteater. Hon ville vidare, till Stockholm och sade upp sig efter två år för att pröva lyckan på stadsteatern i huvudstaden. Det gick vägen, men när det kontraktet löpte ut och inte förnyades tog hon klivet ut i frilansstillvaron med tunga steg.

– På något sätt insåg jag att det inte skulle bli så lätt, jag trodde mig inte vara den typen regissörer ville ha. Men skådespeleri är en livsgärning, så siktet var omedvetet inställt på att vara hållbar redan från början. Jag har nog alltid varit en långdistansmänniska.

Ett ord som följt Cecilia Nilsson på resan är "acceptans". När hon som 33-åring blev mamma till sonen Tobias, en viktig roll som gav ett alternativ till teatern, omvärderade hon sitt yrkesval. 1995, efter att finanskrisen slagit till och gjort frilanslivet än mer osäkert, började hon studera vid Bibliotekshögskolan.

– Jag gjorde ju lite tv-jobb samtidigt, men det var tuffa år och

när utbildningen nästan var klar stod jag vid ett vägskal. Södertörns högskola erbjöd mig att vicka på deras nyöppnade universitetsbibliotek, men jag kände att om jag tog det jobbet så fanns ingen återvändo.

HON BACKADE. I stället sökte Cecilia jobb på Riksteatern och fick en roll i Lars Noréns "Personkrets". Efter det har skådespelarjobben löst av varandra och sedan 1999 är hon också anställd vid Teateralliansen, ett kontrakt som fortlöpt ända sedan första omgången. Det är en viktig anledning till att frilanslivet blivit stabilt, påpekar hon. Men de svåra åren var en nyttig erfarenhet.

– Det fanns väldigt mycket prestige och ego hos mig innan. Det jag lärde mig var att inte känna skam eller skuld om det inte går bra, att det inte bara handlar om mig. Jag tror det är jätteviktigt att öva upp en sådan acceptans.

Även för skådespeleriet är acceptansarbetet viktigt.

– När jag jobbade med en föreställning, som jag inte tyckte höll, insåg jag att publiken ju sitter där och är nya varje kväll. De skiter i om jag har gjort en bra rolltolkning, så jag försökte nå dem i stället. Oavsett allt annat så har du ett ögonblick att ta vara på, som bara är ditt. Många skådespelare kämpar med en skräck för publiken, att de sitter där som hungriga vargar. För en del kan

Namn: Cecilia Nilsson.

Ålder: Fyller 65 i juli.

Gör: Skådespelare.

Aktuell: TV-serien *Händelser vid vatten* (kommer 2023). Ansvarar för Teateralliansens mentorsprogram för studenter vid skådespelarutbildningarna.

det nog vara en kick, men för mig var det så ljuvligt när jag släppte det och började acceptera publiken.

Du fyller ju 65 snart. Har du pensionssparat sedan 40-års åldern?

– Jag har varit en sådan där duktig flicka i hela mitt liv, jag började när jag var 30, svarar Cecilia och skrattar.

Så du kan tryggt gå i pension?

– Absolut, men det handlar inte bara om mitt privata sparande, utan om att jag varit med i Teateralliansen alla dessa år. De har ju satt undan till tjänstepensionen.

Har du några tips till andra i branschen?

– En viktig sak är att inte jämföra sig med andra, sluta med det direkt. Hitta varför just du vill hålla på med det här. Jobba hela tiden på att utveckla dina kunskaper och ditt hantverk.

Att hitta en mentor kan också vara ett sätt att ta sig igenom tuffa perioder, tror Cecilia.

– Även om du har varit ute i branschen ett tag, sök upp sådana som du gillar och fråga om de vill ta en fika. Problemen börjar när du kapslar in dig och ska klara allt själv. Då går tankarna bara runt och du lägger skulden och skammen på dig själv. Omge dig med människor som stimulerar dig.

Så, vad ser du fram emot framöver?

– Det är så mycket jag inte har gjort, Shakespeare till exempel. Bunden text skulle vara kul, sådant man bävade för som ung. Jag hoppas att teatern fortsätter jobba mer åldersvarierat, men också att jag får roller som är i min egen ålder, avslutar Cecilia och slår fast att hon fortfarande är ”hungrig” på det skådespelarlivet erbjuder.

ALEKSA LUNDBERG

Tips för ett hållbart arbetsliv och pension:

När du börjar fundera på att ta ut pension. Pensionsmyndigheten har bra, webbsända informationsmöten där du har möjlighet att ställa frågor.

Att jobba efter pensionen. Det är mycket vanligt bland skådespelare, kostymdesigner, eller yrkesutövare med unik kompetens som exempelvis teatersmed, hattmakare och patinerare.

Att arbeta vidare är ofta en kombination av att det är roligt och att man behöver jobba för att dryga ut sin pension.

Lägre skatt för den som fortsätter arbeta. På arbetsinkomster betalar den som fyller 66 år under inkomståret eller är äldre bara åtta procent i skatt på inkomster upp till 233 000 kronor. (Detta gäller om du enbart har arbetsinkomster och inte tar ut pension.)

Lägre egenavgifter efter 66. Även om du börjat ta ut din pension kan du driva företag. Driver du företaget vidare när du fyllt 66 år får din enskilda firma lägre egenavgifter.

Från och med år 2023 gäller nya pensionsåldrar. Läs mer hos Pensionsmyndigheten.

Pensionen är inte bara det orangea kuvert. Det är en omställning om du slutar jobba. Tänk efter hur stort ditt behov är att vara omgiven av människor och vara i ett arbetssammanhang. Det kan uppstå ett tomrum – hur kan du se till att saknaden inte blir så stor? Att ha nätverk är viktigt genom hela yrkeslivet och även när du slutar arbeta.

Bli mentor. Det kan finnas mentorsprogram i organiserad form, men det går förstås också att bli mentor på informell väg. Har du lust och passion för ditt yrke, så har du något att erbjuda andra.

Stiftelsen Höstsol. Var ursprungligen tänkt att ”sprida värme över mången gammal bortglömd skådespelares eller skådespelerskas levnadsafton” (ur medlemsblad, 1912). Stiftelsen ordnar utflykter och teaterresor, årlig vårfest och andra aktiviteter samt kan bistå med ekonomiskt stöd. Höstsol förfogar också över 34 pensionärslägenheter på Kungsholmen.

Bästa sommarläsningen

Spralliga, redovisande och reflekterande.

Här är de mest intressanta biografierna just nu.

LENA PH, ANN Z, LOFFE, DOLLY P OCH SUZANNE O... Det kommer biografier i en strid ström skrivna av den biografierade själv eller i samarbete med någon annan. Biografier som är kronologiska från födseln och framåt, som är privata, skvallriga, redovisande, berättande. Eller struntar i om alla fakta kommer med och istället reflekterar över det liv som blev.

Det sistnämnda väljer **Suzanne Osten** i *Vem tror hon att hon är, Suzanne Osten?* En självbiografi i tre akter, med rubrikerna: Frihet, Jämlikhet och Broderskap.

”Min historia ändras hela tiden” står det på baksidestexten. En sann berättelse efter 77 år är en omöjlig uppgift för en dramatiker.

Samtidigt påminner den tidslinje som löper genom boken om att det vi läser har hänt och är på riktigt. Det börjar med ”Flyttar till Lund” 1963, och slutar med att föreställningen *Buster Keaton på månen* spelas på Unga Klara 2021. Ostens levnadsteckning är precis så inbjudande och spännande som den Suzanne Osten som utfläkt på en soffmöbel poserar på bokomslaget iförd gulprickig mjukisdräkt, lackstövlar och med en cigarett i handen.

I händelse av min död (en manual) är titeln på **Lena Philipssons** berättelse om sig själv. Den börjar med att hon för ett inre samtal med Margaretha Krook 37° varm i brons utanför Dramaten i Stockholm. Den Margaretha K som Lena Ph så gärna hade velat veta mer om. Men Krook tiger. Precis som Lena Ph gjort om sig själv. Men nu tar hon bladet från munnen för att berätta ”om vem jag är och hur jag tänker? För att göra mig mer begriplig?”. Det blir en blandning av rebus och pussel. I korta kapitel som liknar infall gissar och prövar sig Lena Ph fram för att få livsbitarna att hänga ihop. Margaretha Krook kommer tillbaka med jämna mellanrum, lyssnar när Lena biktat sig, sammanfattar och går vidare. Så känner vi då Lena Ph bättre på sista sidan? Såklart inte. Men vi vet hur hennes tankar kan gå. Värt mycket bara det.

SKÅDESPELAREN Ann Zacharias *En ovanlig fågel – Berättelser ur mitt liv* är skriven tillsammans med vännen, skådespelaren, filmregissören och manusförfattaren **Lennart Svensson**. Omslaget pryds av ett närmare fyrtio år gammalt porträtt som leder tankarna till filmen som gjorde henne känd, Janne Halldoffs filmatisering från 1974 av Per Gunnar Evanders roman *Det sista äventyret*. Fast Ann Zacharias har hunnit med och gjort så mycket mer. Den hårda kronologin – från den inledande rubriken Barndom och släktförhållanden, till På äldre dar – gör dock de korta kapitlen rumpfuggna. Ann Zacharias biograf borde trålat hennes liv närmare. Fördjupat sig i teaterdebuten på Stockholms stadsteater 1977 med huvudrollen i *Ballerina*, där hon gestaltade en autistisk flicka. Eller om hur det kommer sig att hon gjort så mycket utomlands som är okänt här. Istället får vi veta mycket utan att komma Ann Zacharias nära.

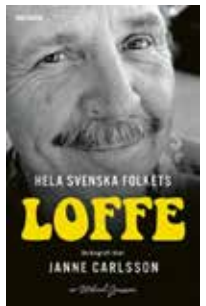

NÄRMARE KOMMER MAN Dolly Parton i *Dolly Parton & kvinnorna som levde hennes låtar* av **Sarah Smarsh** trots att den är skriven på distans och inte i samarbete med Dolly. Smarsh lyfter fram Partons bakgrund – född som fjärde syskonet av tolv på en bondgård i Tennessee – och hennes ställningstagande för de längst där nere. Dolly tar kontroll över artistbilden – ”snäva kläder, hjärtlig generositet och pansarhårt skinn på näsan” – och darrar aldrig på manschetten vare sig på scen eller filmduken. Smarsh biografi har ett tydligt klassperspektiv och är personlig. Partons musik och röst ljuder inte bara medryckande, utan djupt övertygande efter avslutad läsning.

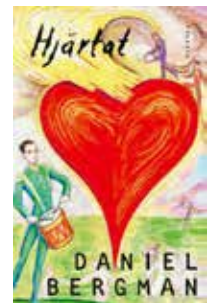
SÅ EN MAN. *Hela svenska folkets Loffe* – en biografi över Janne Carlsson av **Mikael Jansson**. Kapitlen går från barndom över yrken Janne Carlsson hann med: musiker, skådespelare, reklamman – och filosof. Det

är Loffe som berättar. Boken bygger på intervjuer under ett antal år som Mikael Jansson gjorde innan Janne Carlsson gick bort 2017. Men det personliga tilltalet och de detaljerade beskrivningarna skorrar. Även om det går att känna igen Loffes tugg blir det här till en cementerad jargong i en biografi som bara skrapar på ytan. Boken rymmer ett rikligt bildmaterial, en era svensk underhållning i ord passerar revy.

Jan Halldoffs *Sista äventyret* har redan nämnts. Nu finns tre av hans 60-talsfilmer på dvd.

Halldoff visar fingertoppskänsla för tidsandan i det välfärds-Sverige som knackar på dörren. I *Ola & Julia* (1967) följer vi en tvålfager och förälskad Ola Håkansson på turné med Ola and the Janglers i en film om ungdomskultur utan uppror. *En dröm om frihet* (1969) porträtterar ett par småkriminella (Per Ragnar och Stig Törnblom) och ett bankrån slutar med en död polis. *Korridoren* (1968) sticker ut. Per Ragnar spelar en nyexad läkare i brytningen mellan folkhem och välfärd. Övertygande gestaltar Ragnar et al. hur den kollektiva utvecklingen med plats för många inte alltid har plats för den enskilda människan.

OM INGMAR BERGMAN har skrivits spalt- och hyllmeter. Men låt mig ändå till sist nämna två böcker som bygger på Bergmanbilden men står på egna ben: Ingmar Bergmans dotter **Anna Bergmans** *Jag och min skugga*, och sonen **Daniel Bergmans** *Hjärtat*. Mästerregissörens demon lämnar dem ingen ro.

GERT LUNDSTEDT

Stora skillnader i partiernas kulturpolitik och syn på resurser

Public service och mångfald är två områden där riksdagspartierna skiljer sig åt, visar en ny undersökning från Klys. SD skiljer ut sig. Det är också stor skillnad i storleken på kulturbudgeten mellan de olika regeringsalternativen.

INFÖR HÖSTENS VAL HAR KLYS bett riksdagspartierna att presentera sin framtida kulturpolitik. Genom frågor om upphovsrätt, social trygghet, främjande av kulturskapares villkor, konstnärlig frihet, oberoende medier och mångfald, har sedan partiernas uppfattningar om landets kulturliv sammanställts.

Svaren visar att Sverigedemokraterna (SD) skiljer ut sig. Dels genom att inte ge några svar om upphovsrätt, främjande av kulturskapares villkor och public service. Dels genom att svara nej på frågan om att politiskt främja mångfald och inkludering i kulturlivet.

I enkäten har Kristdemokraterna (KD) valt att inte svara på huruvida kulturskapare ska ha samma sociala trygghet som andra yrkesgrupper, medan Moderaterna (M), passar i frågan om oberoende medier som public service bör stärkas i Sverige.

– De olika regeringsalternativen skiljer sig kraftigt åt när det kommer till kulturbudgetens storlek och prioriteringar, mer än det brukar. Vi har tidigare uttryckt kritik mot SD:s kulturpolitik, och ju mer de får att säga till om, desto mer kommer också

deras politik bli verklighet, säger Simon Norrthon, ordförande för Scen & Film.

Under valrörelsen arbetar Scen & Film för att lyfta fram flera frågor som ingår i Klys enkät.

– Vi ser politiska initiativ som vill begränsa public service och kulturbudgeten med den bakvända argumentationen att det skulle göra kulturlivet och ordet mera fritt. Men utan resurser finns ingen frihet, säger Simon Norrthon.

Inriktningen är nu att kulturpolitiken ska få ökat utrymme i debatten.

– Vi samarbetar med Klys om upphovsrätt och konstnärspolitik, och med TCO om trygghetssystem och arbetsmarknad. Vi ordnar seminarier och aktiviteter på bland annat Bibu, Scenkonstbiennalen och i Almedalen. Förbundet är även med på andra seminarier och i paneler, säger Simon Norrthon.

Årets val till riksdag, region- och kommunfullmäktige hålls den 11 september.

PETER REHNFELOT

Visioner och kunskap saknas i regional kulturpolitik

Kunskap, finansiering och visioner behövs för en levande kultur i hela landet. Det framkom när regional kulturpolitik diskuterades av en rad kulturorganisationer inför höstens val.

NÄR VIKTIGA FRÅGOR LYFTS FRAM i valrörelsen hamnar kulturpolitiken lätt i skymundan. Inte minst i landets regioner där uppmärksamheten ofta riktas mot vård och kollektivtrafik.

– Ofta saknas en vision, vad vill vi med kulturen? Det behövs ett mer levande samtal med politiker om att kultur har en samhällsbärande funktion, sa Fransesca Quartey, regissör och chef för Västerbottensteatern, vid det samtal om kultur som i maj ordnades av Koalition för kulturdebatt.

Hon efterlyser mer kunskap om kulturens grundläggande värden.

Men politiker som ställer många frågor kan ses som okunniga. Därför finns det en rädsla för både kulturutövare och kulturen i sig.

Sedan 2010 gäller den så kallade kultursamverkansmodellen i hela landet. Den ger regionerna större utrymme när medel till kultur ska fördelas.

– Det är i grunden en bra modell. Men den behöver också utvecklas. Genom samtal som pågår hela tiden kan vi förhoppningsvis nå bättre resultat, så att ekonomiskt stöd inte ska bygga på förmågan och möjligheterna att göra ansökningar, utan på en stark och långsiktig finansiering, sa Meit Fohlin (S), oppositionsråd i Region Gotland och ledamot i SKR:s kultur- och fritidsberedning.

Hon fick medhåll av de andra deltagarna i diskussionen, där även samarbete mellan olika politiska grenar som näringsliv och utbildning togs upp.

– Samhället blir mer heterogent. I dag används konsten ofta i andra sektorer, vilket gör hela samhället mer vitalt, sa Martin Q Larsson, tonsättare och chef för kulturinkubatorn Klump vid Subtopia i Stockholm.

PETER REHNFELOT

Man kan inte skydda barn från hemskheter

FÅR MAN SKRÄMMA BARN? Det undersökte två seminarier på 2022 års upplaga av Bibu, scenkonstbiennalen för barn och unga i Helsingborg.

I "Konsten att skrämmas" talade Suzanne Osten och Erik Uddenberg om forskningsläget kring barns upplevelse av konst och teater. Alltsedan *Medeas barn* på Unga Klara 1975 har Suzanne Osten anklagats för att skapa skrämselflicka hos de yngsta, senast med barnfilmen *Flickan, mamman och demonerna*, som kom att bli barnförbjuden på bio.

Suzanne Osten är okuvlig: Man ska inte skydda barn från hemskheter. "Vill de se det så ska de få se det", som hon sa i en intervju i SvD 2021 (inför *Buster Keaton på månen*).

Om skräck för barn och unga handlade seminariet "Från Hans och Greta till Squid Game: Därför har barn i alla tider älskat skräck", i arrangemang av Dramatikerförbundet.

– Det finns en ängslighet, särskilt i skolorna, att spela sådant som är läskigt. Men för mig är skräck teaterns fundament, sa dramatikern Isabel Cruz Liljegren. Hon tycker det är viktigt att även erbjuda en ung publik katarsis (skräck som rening) på teatern "men det är som om vi har gått bort från det i barn- och ungdomsteatern".

Under seminariet "Är techformance morgondagens sätt att möta publiken?" presenterade Västra Götalandsregionen och Kultur i Väst sitt treåriga projekt (nu förlängt) där man erbjuder scenkonstbranschen digital teknik för att skapa interaktiva före-

ställningar, exempelvis ett manusverktyg för att bygga en berättelse som erbjuder olika vägar framåt. Åskådaren bjuds in att själv välja hur historien utvecklas.

Även Scenkonstbiennalen i Västerås bjöd på seminarier om framtidens scenkonst. Metaverse (ung. bortom universum) är namnet på en ny och omdebatterad teknik som kan göra internet tredimensionellt, vilket innebär att du i en virtuell miljö kan skapa nya världar tillsammans med andra människor på andra platser.

Vad är då fördelarna med den, ur ett scenkonstperspektiv? Det undersökte Gorki Glaser-Müller i seminariet "Scenkonst + metaverse = sant?". Av de tekniska utvecklingsmöjligheter som nämndes fanns att ha skådespelaravatarer på scenen, men också som åskådare i publiken.

Bland spaningarna av de tre teaterkritikerna, Lis Hellström Sveningsson, Anna Håkansson och Karin Helander, var sökandet efter trygga rum en gemensam nämnare. Borta är den tomma spelplatsen (en skådespelare ensam på en stor svart scen). Nu är det övermöblerat som gäller. Men också en längtan till naturen, "skog, träd, trä" som Karin Helander sammanfattade det, något som även kan tolkas som en klimatmarkör. Därtill ljus som ett scenografiskt element och fortsatt dockor – även för vuxna. När det blåser kalla vindar därute blir teatern mer än någonsin en plats för tröst, ljus och värme.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER, KULTURJOURNALIST OCH TEATERKRITIKER (FRILANS)

Skattereduktion för a-kasseavgiften

Från halvårsskiftet blir det billigare att vara medlem i a-kassan tack vare en skattereduktion på 25 procent som riksdagen beslutat om.

Från och med den 1 juli är det möjligt att göra avdrag på skatten för de medlemsavgifter du betalar till a-kassan.

Vår avgift är alltså oförändrad, men du får göra ett skatteavdrag för de avgifter du betalar efter den 30 juni.

Du behöver inte själv göra något för att få del av reduktionen. Det sköts automatiskt via slutskattsedeln efter att vi, din a-kassa, har lämnat kontrolluppgifter till Skatteverket.

Bestämmelsen innebär att den som är medlem i en svensk a-kassa får göra en avräkning mot den beräknade skatten med 25 procent av den inbetalade a-kasseavgiften och gäller avgifter som betalas efter den 30 juni 2022.

unionen
A-KASSAN

Du hittar information om oss och om arbetslöshetsförsäkringen på vår hemsida unionensakassa.se. Om du har frågor kan du skicka ett meddelande på Mina Sidor eller ringa på 0770-77 77 88.

Tempo, tempo, tempo...

Att kombinera snabbt, bra och billigt är ett orealistiskt drömscenario. Antingen får det ta längre tid, bli sämre eller dyrare. Hur påverkar det arbetsmiljön? Och vad händer när en hel bransch ska försöka ta igen förlorad tid efter en pandemi?

Bengt Fröderberg,
production designer

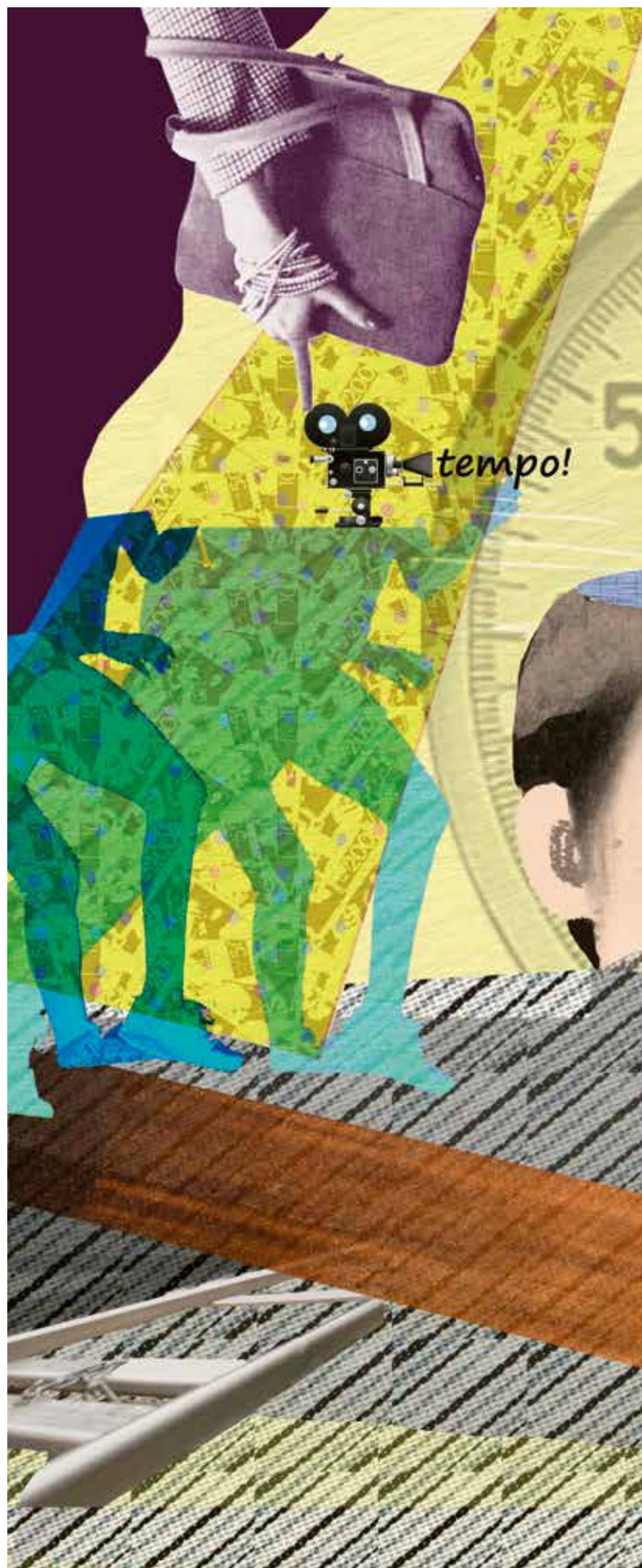
BENGT FRÖDERBERG FYLLER 71 I ÅR och har en lång karriär som scenograf och production designer inom film, teater och tv-serier.

– I min roll som production designer är jag inte lika drabbad av hetsen, som de i scenografiteamet, säger han när vi möts över skärmen.

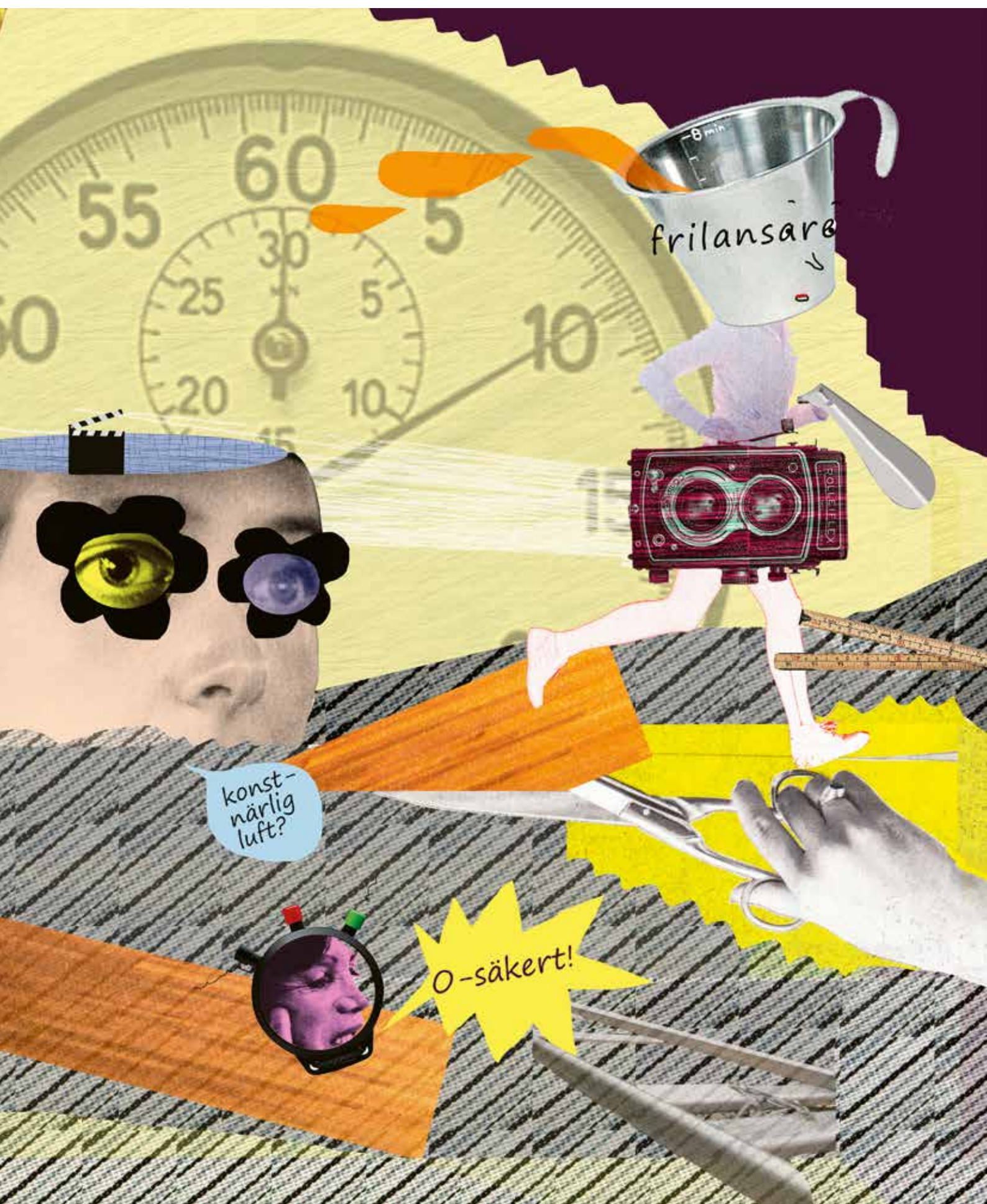
Han har på senare år arbetat med tre tv-serier för FLX där inspelningstempot har varierat. Tv-serietempo är generellt högre än för långfilmsinspelningar.

– På *Folk med ångest* spelade vi in fyra minuter per dag, på *Bonusfamiljen* var det tre till fyra minuter per dag, för *Vuxna människor* är det åtta minuter per dag, säger Bengt Fröderberg.

Han har hört att även andra bolag har gått upp till åtta minuter per dag och är bekymrad över vad det gör med dels arbetsmiljön,

dels det konstnärliga innehållet. Med högre inspelningstakt krävs att man i princip kan rulla utrustningen mellan inspelningsplatserna, det finns ingen tid att bygga kameraräls eller rigga kamerakranar.

– Det blir ett begränsat bildspråk jämfört med den gamla sortens filmer.

Snabbare tempo kompenseras med större team runt kameran och längre, men färre arbetsdagar.

– Jag ser det lite på håll. Men jag känner en oro för om det är så här man ska jobba, säger Bengt Fröderberg.

Ett annat skifte han noterat är manusförändringar i allt senare skede, vilket komplicerar arbetet för andra yrkesgrupper. Ibland är det bra med storyboarding vid film- och tv-serieinspelning, för att undvika fördyring, men det görs inte alltid:

– Det kan handla om att kasta tusentals kronor i sjön när det plötsligt klipps in en närbild istället för en stor etableringsbild av ett stort bygge, säger Bengt Fröderberg.

Även på teatern upplever han att scenpersonalen säger nej till viss scenografi eftersom det är svårt att hinna med att flytta all scenografi när repertoarbytena är täta. Å andra sidan kan det finnas fördelar med ett sådant motstånd:

– Det kan vara nyttigt att skala av, det kan till och med vara till det bättre, säger Bengt Fröderberg.

PONTUS EDGREN, 53 ÅR och vd på FLX, skriver i ett mejl att ”vi oftast ligger på runt 4–4,5 min per dag, både på komedier och större dramen”.

Men i produktionsbolagets plantskola FLX Future kan tempot vara betydligt högre. När man spelar in vad Pontus Edgren kallar för lågbudgetdrama kan antalet inspelningsminuter vara upp till 6–7 minuter per dag. ”Lågbudget-drama kan enbart göras om vi begränsar antal locations och team. Då kan man skruva upp antal minuter per dag”, enligt Pontus Edgren.

PETTER ERIKSSON ÄR SCENMÄSTARE och teknisk samordnare på Lumination, ett företag som levererar design och teknik till scenkonst. Tidigare var han scenmästare på Kungliga Operan i fyra år och innan dess frilansande i 30 års tid. De senaste 15 åren har han noterat en förändring mot ett snabbare produktionstempo i branschen, något som accelererat efter pandemin.

– Det är mycket som har legat på is under covid. Det är brist på lokaler och personal och allt ska ut. Det blir dyrt och man vill minimera kostnader, säger Petter Eriksson.

Han ser teaterproduktioner repa allt kortare tid i färdig dekor, intima pjäser turnéläggas i kongresshallar och han tror att orsakerna är dels ekonomiska, dels handlar om okunnighet om scenkonst.

– Det handlar inte om fördjupning och kvalitet utan om hastighet. Fort och bra är sällsynt, det blir en ”good enough”-inställning, jag tycker ofta att finishen saknas, säger Petter Eriksson.

Han tror inte att det ligger någon illvilja bakom utan att producenter gör det man tror behövs för att det ska gå ihop. Men när önskemålen når utövarna är det ofta för kort om tid kvar till premiär för att nå riktigt bra resultat.

– Det blir svårare och svårare att få det att korrelera. Man hinna inte genomföra den konstnärliga ambitionen, det är viktigt att få produktionen klar, säger Petter Eriksson.

Pressat produktionstempo kan också tvinga fram dyrare lösningar:

– Man får hitta på längs vägen, något som redan ingår i yrket: Vi troller med knäna och uppfinner saker som inte finns. Tills det inte riktigt går längre.

Att ha bråttom kan också få konsekvenser för såväl arbetsmiljö som säkerhet.

– Tidsbrist är alltid en riskfaktor. Att ställa en föreställning kostar vansinnigt mycket pengar, folk vill inte vara den som gjorde att det sket sig, säger Petter Eriksson.

Han tror att en anledning till det ökade tempot han ser, kan vara att produktionerna börjar i en affärsidé snarare än en konstnärlig vision.

– Podd, rockband, teaterföreställning, det är samma människor som producerar, men det är helt olika grundförutsättningar, säger Petter Eriksson.

Han är mån om att inte peka ut någon syndabock, men tycker att det är viktigt att lyfta samtalet:

– Branschen behöver göra avstämningar med sig själv. Det blir en facklig fråga, det handlar om arbetsmiljö till sist, säger Petter Eriksson.

INGRID FRANSSON ÄR CHEFSPRODU-

CENT på Malmö opera och har jobbat i branschen sedan 1996 på bland annat Malmö stadsteater, Ung scen öst / Östgötateatern, Teaterhögskolan samt varit verksamhetsledare för Bibu. Hon säger att det på Malmö opera har varit i princip samma produktionstakt under många år, men att pandemin ställt till det när nya och gamla produktioner får samsas om utrymmet och produktionsflödet blir ojämnt. Det står en färdig scenografi någonstans på ett lager, någon ensemble hann repa tre veckor innan arbetet fick avbrytas, någon annan produktion har lagts på is efter premiär. Som läget är nu har det hänt att produktioner flyttat fram och tillbaka mellan repsal och scen när ett gästspel ska in emellan.

– Det är inte det mest optimala repetitionsförloppet, men det var ett sätt för oss att faktiskt kunna genomföra det, säger Ingrid Fransson.

Eftersom hela branschen satts i gungning av pandemin är ett annat problem att redan kontrakterade fått andra jobb när andra uppdragsgivare också flyttar fram produktioner.

– Vi har hamnat i flera sådana situationer där vi behöver avbryta kontrakt. Egentligen är det inte möjligt att bryta pjäskontrakt, men vi har valt att gå med på det för att underlätta för den enskilda personen, säger Ingrid Fransson.

Ingrid Fransson,
chefproducent

Foto privat

Petter Eriksson, scenmästare

Full gas för ny scen i Stockholm

Den stora gasklockan i Stockholm blir en ny stor scen. I sommar ska berggrunden under gasklockan sprängas bort, innan arbetet med scenbyggnaden kan börja. Invigningen är planerad till hösten 2026.

UNDER VÅREN OCH SOMMAREN pågår flera olika arbeten i tegelgasklockan som ritades av arkitekten Ferdinand Boberg. Originaltaket har inte den bärighet som krävs för att bedriva scenverksamhet i byggnaden. I mars revs därför taket, och ska ersättas av en kopia, berättar Martin Ottosson, kommunikationsstrateg vid Stockholms stad.

Salongen med den stora scenen kommer att rymma cirka 1 750 sittplatser och med stående publik kunna ta emot upp till 2 300 personer. Dessutom ska det finnas utrymme på taket för restaurang och event, med 1 000 gäster.

I sommar ska berggrunden under gasklockan sprängas bort. Sedan kan arbetet med scenbyggnaden börja, säger Martin Ottosson.

Runt om i världen finns det gamla byggnader som utvecklats på liknande sätt. I Gävle har kommunen omvandlat två tegelgasklockor, även de ritade av Ferdinand Boberg, till scener för scenkonst och andra evenemang.

Syftet med att utveckla industrimiljön i Norra Djurgårdsstaden är att det ska bli ett nytt besöksmål. Redan idag finns flera verksamheter i området, som Bergs School of Communication, Klätterverket och Spårvägmuseet, säger Martin Ottosson.

Den nya scenen kommer att hyras och drivas av bolaget Pop-house, där Björn Ulvaeus och Per Sundin från Universal music är verksamma.

Ambitionen är att arrangera livemusik, standup, teater och shower på kvällstid, men också att samarbeta med andra aktörer för kulturaktiviteter på dagtid.

Hösten 2026 planeras invigningen och de första evenemangen.

PETER REHNFELOTT

Visionsbild Lennart Johansson/Tengbom

Visionsbild Lennart Johansson/Tengbom

Motstånd är Robert Fux drivkraft

Robert Fux är skådespelaren som ständigt vill utmana sig själv och dragartisten som spyr ur sig avundsjukan och ilskan.

SKÅDESPELAREN OCH DRAGARTISTEN Robert Fux tillhör Kulturhuset Stadsteaterns fasta ensemble. Han har hörts i radio som Annika Lantz vikarie och i Stockholms uteliv är han en välkänd dragprofil sedan drygt två decennier.

Senast var han aktuell med föreställningen *Dragshow - en nära döden-upplevelse*, som förenade skådespeleri och drag på Vara konserthus där han haft residens. För Robert är de båda konstformer-na ”juveler i samma plasttiara”.

– I båda fallen handlar det om rolltaganden, scenisk närvaro och att bära det publika mötet med stolthet, berättar han.

Idén till dragföreställningen uppstod under ett besök i en väst-

götsk kyrka där det finns en inskription som lyder: ”Idag kon-ung, imorgon död”.

– Jag fick en insikt om tidens förgänglighet och i den rädslan ryms både mitt finaste och värsta. När jag bytte ut kung mot drottning hade jag hela min resebeskrivning klar: De allra minst smickrande sidorna skulle drivas ut på scenen. Åldersnojan, avundsjukan, bitterheten, hämndlystnaden och ilskan. Allt det vi ofta städar bort och gömmer undan, ville jag spya ut mig i en mörkt glittrande dragshow. Ingen människa vinner på att vara komplett urstädad, upplyst och desinficerad. Jag är min egen soptipp.

Samtidigt som Robert arbetade med föreställningen startade han podden *Drottningmötet* tillsammans med produktionsbolaget Novel studios. I den intervjuades dragdrottningar som gått före och som fortfarande verkar.

– Det finns så många livsöden som jag ville ta del av, drottningar som ingen tagit sig tid att lyssna på. Många queens har hört av sig till mig i förundran över att vi delar så mycket. Inte bara klackhöjd och jargong utan också smärta och mod. Podden har blivit en öppning att tala med varandra över generationsgränserna. Öppna sig och dela med sig, vara nyfiken och våga fråga. Det borde vi göra oftare inom teatern också.

I höst åker Robert Fux ut på stor turné i Riksteaterns regi, med specialskrivna drag- och varietéföreställningen *Brats Carnival*, tillsammans med australiska kompaniet Briefs. Därefter väntar uppdraget som ”Superintendenten Arva”, som han gör för tredje året i rad på Nationalmuseum. En karaktär som arbetar med unga kring frågor om kulturarv, maktindelning och konstpedagogik.

Vad driver dig?

– Jag gillar tanken på att vara uppslukad och omsluten av det jag gör för tillfället. Går ständigt med nya idéer som jag drömmer om att realisera. Sen tycker jag att motstånd är spännande, både som politiskt verktyg och som en slags inre motor. Även om många tror motsatsen, så söker jag mig sällan till min lust. Det är roligare att ställa sig frågan: Vad tycker jag är svårt att göra och varför? Monologformen, som jag ofta jobbar med, är kostnads-effektiv för en teater men kostar mer på det personligt privata planet. Det tycker jag om.

Hurdå?

– Jag tänker att det handlar om att bemästra sig själv, hitta vägar genom och förbi den inre snärskogen för att kunna levandegöra skrivna ord och skeenden inför en publik. Samtidigt behöver vi kunna skilja på var gränserna går, där har #metoo spelat en stor och viktig roll. Om vi ska kunna arbeta ihop behöver man ta ansvar och inte göra teatern till egots spegelkabinett eller jagets oändliga hockeyrink.

Vad skulle du vilja göra som du ännu inte gjort?

– Att arbeta med stum helmask vore spännande. Eller bära pe-ruk i drag, det har jag fortfarande inte gjort!

Klara Granberg

Namn: Robert Fux.

Yrke: Skådespelare och dragartist.

Aktuell med: *Brats Carnival* på Riksteatern.

Bor: Västertorp utanför Stockholm.

Roller i urval: *Orlando* (2013), *Ansaret är vårt/Tingsten* (2014), *Cabaret* (2015), *Ned med vapnen* (2019).

ALEKSALUNDBERG

 **SCEN
SVERIGE**

&

DRAMATEN

PRESENTERAR

**SCENKONST
BIENNALEN****30 MAJ - 4 JUNI****2023**

Nominera din
föreställning på
www.scensverige.se

2-5 augusti 2022

PROGRAM PÅ
WWW.SCENSVERIGE.SE

Teater Alliansen

KURSER OCH WORKSHOPS
FÖR SKÅDEPELARE

Konstnär: Lena Ignestam

WORKSHOPS

Marionetteatern bjuder in till internationella dockteaterfestivalen **Pop Up Puppets** och arrangerar i samarbete med TeaterAlliansen följande workshops:

- *Cluppetry – puppetry and clown* • *Beyond the Screen – Skuggspelsworkshop* • *The Performer, The Object and the secret in between.*
- Kulturhuset Stadsteatern 18–21 augusti

VIEWPOINTS

med Anne Jonsson Stockholm 9–11 augusti

GAGA/CLOWN

med Emma Rozgoni och David Carmel
Stockholm 22–25 augusti

SKÅDEPELERI I TV-SERIER

med Elisabet Sevholz, Göteborg 29 augusti – 2 september

MOD, KOMMUNIKATION OCH PRESENTATION

med Imor Hermann, Stockholm 26–29 september

SKÅDEPELARENS HANTVERK

med Gunilla Nyroos, Stockholm 11–14 oktober

FÖR REGISSÖRER, SCENOGRAFER
OCH KOSTYMDESIGNERS

- *Ledarskap för scenkonstregissörer, ht 2022*
- *FORUM T: samtal om regi i samarbete med Turteatern* • *Photoshop för scenografer och kostymdesigners, nybörjare/avancerad*
- *SketchUp fortsättningskurs*

Läs mer och ansök på www.teateralliansen.se/kurser

MED RESERVATION FÖR EVENTUELLA ÄNDRINGAR. FÖLJ TEATERALLIANSEN
PÅ FACEBOOK OCH INSTAGRAM FÖR LÖPANDE UPPDATERINGAR.

Aktuella utlysningar inom teater, film, dans, cirkus

RESEBIDRAG: Söks för resor till utlandet på eget initiativ

INTERNATIONELLT UTBYTE: Söks om du har en inbjudan till utlandet, eller vill bjuda in någon till Sverige

Sista ansökningsdag:

Dans/Cirkus 30 augusti

Teater/Film 1 september

INTERNATIONELLA RESIDENS OCH GÄSTBOSTAD I PARIS INOM DANS:

Uppdaterad information kommer på hemsidan under sommaren.

www.konstnarsnamnden.se

Konstnärnsnämnden
The Swedish Arts Grants Committee

Mika Romanus blir chef för Konstnärnsnämnden

Mika Romanus lämnar uppdraget som förbundsdirektör för fackförbundet Scen & Film och blir chef för Konstnärnsnämnden.

– Det är spännande, men samtidigt svårt att sluta mitt roliga jobb, säger hon.

EFTER SEX ÅR SOM FÖRBUNDS-DIREKTÖR på fackförbundet Scen & Film går nu Mika Romanus vidare till ett nytt uppdrag.

Det är med lite klivna känslor som hon den 15 augusti börjar sitt nya arbete som chef för den statliga myndigheten Konstnärnsnämnden.

– Det är roligt att få ta mig an ett nytt uppdrag men samtidigt känns det svårt att lämna fackförbundet Scen & Film. Jag har inte haft det tråkigt en enda dag. Det har varit en fantastiskt spännande och händelserik tid där vi tillsammans arbetat med många viktiga frågor och gjort skillnad, säger Mika Romanus.

Som ett exempel lyfter hon fram Scen & Films arbete i kölvattnet av #metoo.

– Visserligen är det lång väg kvar att gå men vi har gjort ett arbete där jag tycker att vi har flyttat fram positionerna och nu håller frågan i ett starkt grepp, sammanfattar hon.

Mika Romanus är också nöjd med att förbundet varit med om att påverka lättnader av a-kassan för företagare och kombinatorer under coronapandemin, samt att produktionsincitamenten för film och tv nått fram till beslut under hennes tid som förbundsdirektör. Dessutom menar hon att namnbytet till fackförbundet Scen & Film var en viktig symbol som visar att förbundet växer och vänder sig till hela scen- och filmområdet.

Mika Romanus säger att pandemin satt fokus på områden av största vikt för yrkesverksamma inom kulturområdet. Det finns stora brister i trygghetssystemen vid graviditet, sjukdom och pension med mera för de många medlemmar som är frilansare med olika former av anställningar eller som är kombinatorer eller egenföretagare.

– Det saknas en helhetsbild inom politiken vilket gör att arbetsmarknadspolitiken och kulturpolitiken går i otakt när det gäller insatser till kulturbranschen, konstaterar hon.

Vad är då Mika Romanus bästa råd till sin efterträdare?

– Ta vara på den kunskap som finns på kansliet och bland de förtroendevalda. En annan stor lärdom för mig har även varit att inse vikten av att skapa goda relationer och en tillitsfull dialog med motparten. Då blir det möjligt att tillsammans lägga krut på att komma vidare i viktiga frågor för medlemmarna.

Melker Dahlstrand

Kulturama – för dig som vill mer! Intensivkurser och workshops

Filmskådespeleri
Scenisk framställning – monolog
Method acting
Fysisk teater (Workshop)
Improvisation (workshop)

Du hittar fler kurser och boken på
www.kulturama.se/kurser

Förbundsnytt

Stipendier till artister och filmare

Tjugo artister och filmare fick i mitten av juni ta emot stipendier från Upphovsrätt Scen & Film för sina insatser inom film, tv och radio under en följd av år. Stipendierna delas i år ut för tjugonde gången.

– Upphovsrätten utgör en viktig grund för alla konstnärer och upphovspersoner. Det handlar om att ha inflytande över hur ditt verk används, men också att få betalt för användandet. Villkoren för nyttjandet av upphovsrättsliga verk regleras främst i de kollektivavtal som förbundet förhandlar för Scen & Films medlemsgrupper. Vi är glada att idag få fördela dessa stipendier från Upphovsrätt Scen & Film till tjugo välförtjänta artister och filmare, säger Simon Norrthon, ordförande i Upphovsrätt Scen & Film.

Stipendiaterna är:

Skådespelarna: Anna Söderling, Caroline Rauf, Lotta Ramel, Fredrik Dolk, Iwa Boman, Johan Friberg, Malena Engström, Mina Azarian, Peter Carlberg, Vanja Blomqvist, Yngve Dahlberg

Regissörerna: Anders Nilsson, Göran Sarring, Henrik Georgsson, Håkan Lindhé, Kristian Petri

Filmfotograf: Hanno H Fuchs

Scenograferna: Lene Willumsen, Staffan Erstam

Animatör: Claes-Göran Lillieborg

Fakta om stipendierna:

– Den sammanlagda stipendiesumman är 400 000 kronor.

– Stipendierna går främst till personer som medverkat i äldre biograffilmer, tv-dramer eller radioteater.

– Upphovsrätt Scen & Film delar årligen ut stipendier ur den så kallade Privatkopieringsfonden. Fonden består av pengar som samlats in med stöd av upphovsrättslagens bestämmelser om ersättning för privatkopiering och som det inte varit möjligt att fördela individuellt.

Stipendienämnden består av:

Anna Carlson, Christina Olofson, Peter Schildt, Vivian Cardinal, Richard Sseruwagi, Rolf Lindström och Peter Bävman.

Collective Agreement for Dance in English

The Collective Agreement with Danscentrum Sverige (2020-2023) has been translated into English.

This Agreement is valid from 1 November 2020 to 31 March 2023. Download the collective agreement at www.scenochfilm.se.

Inför avtalsrörelsen

I höst drar avtalsrörelsen i gång och våra större avtal kommer att omförhandlas. Det gäller bland annat institutionsteateravtalet, privatteateravtalet, Teatercentrum och Danscentrum.

Vi kommer inom kort att gå ut till berörda yrkes- och lokalavdelningar för att be om yrkanden inför den kommande avtalsrörelsen.

Kontakta din avdelning om du har åsikter och tankar inför detta. På Mina sidor hittar du information om vilken yrkesavdelning du tillhör.

Gå på bio och teater med rabatterat pris

Som medlem i Scen & Film kan du få förmånliga priser på bio- och teaterbiljetter. Under Medlemsförmåner på www.scenochfilm.se kan du läsa mer om vilka scener och biografier som erbjuder rabatterade priser till Scen & Films medlemmar, samt hur du ska gå till väga när du köper biljetter.

Scen & Film på besök hos Astrid Lindgrens värld

Nu har säsongen dragit igång för fullt på Astrid Lindgrens värld.

I slutet på maj var Tristan Agdler, regionalt skyddsombud och Sara Andersson, organisations- och rekryteringsansvarig från kansliet där på besök och pratade om fackliga frågor och arbetsmiljö.

Vill du ha kontakt med vårt regionala skyddsombud på scenområdet kontakta tristan.agdler@scenochfilm.se

Fackförbundet Scen & Film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: Simon Norrthon (skådespelare) ordförande, Christina Olofson (filmregissör), vice ordförande, Thomas Nording (scenotekniker), Zofi Lagerman (scenograf), Pontus Plaenge (skådespelare/regissör).

Övriga ledamöter: Mary-Anne Buyondo (skraddare), Tove Dahlberg (operasångare), Andrzej Glosniak (dansare), Therese Hörnqvist (producent), Martyna Lisowska (musikalartist), Niclas Peyron (Line producer, 1st assistant director), Edin Jusufamic (koreograf), Peter Mild (tv-fotograf), Henrik Borg Westerberg (ljudtekniker), Jenny Nilsson (skådespelare).

Scen och Films kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@scenochfilm.se
Hemsida: www.scenochfilm.se
facebook.com/scenochfilm
twitter.com/scenochfilm
instagram.com/scenochfilm

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@scenochfilm.se

Dags att söka Smalbensstipendiet 2022!

Smalbensstipendiefonden instiftades 2012 för att utdela ett återkommande stipendium till den eller dem som med teatrala medel utdelar en välriktad spark mot smalbenen på all slags diskriminering.

Fondens stipendium på 10 000 kr utdelas i november 2022.

Ansökningstid 18 september — 16 oktober 2022

Frågor som ska besvaras i ansökan

1. Beskriv så konkret du/ni kan dina/era visioner, vad du/ni vill uppnå?
2. Beskriv så konkret du/ni kan vad du/ni vill göra om du/ni får stipendiet?
3. Redogör för dina/era kompetenser och erfarenheter i relation till det du/ni vill genomföra.

Ansökningar skickas till: smalbensstipendiet@scenochfilm.se

Fondens styrelse utgörs av Sofia Berg Böhm, Farnaz Arbabi, Jimmy Endeley och Stefan Böhm. Styrelsen kommer att granska och bedöma inkommande ansökningar samt utse stipendiat.

Tidigare stipendiater

2013 Dimen Abdulla	2020 Nisrin Berrada och Sonia Sagan
2014 Evin Ahmad	2021 Caroline Seung-Hwa Ljuus
2015 Henrik Wenne	
2016 Christopher Lehmann	
2017 Alica Tserkovnaja	
2018 Adriana Aburto Essén	

Prata med oss!

- facebook.com/scenochfilm
- twitter.com/scenochfilm_
- instagram.com/scenochfilm

Tidningen Scen & Film

Tidningen Scen & Film tar en paus i utgivningen under hösten 2022. En tidning som når alla medlemmar är en viktig källa till information och inspiration och en del av medlemserbjudandet. Hösten 2022 lägger vi en plan för den fortsatta utgivningen och återkommer med formerna för en framtida publikation.

Kalendarium

- 3 jul Almedalsveckan i Visby**
Scen & Film är på plats i Almedalen och arrangerar seminarier i TCO-landet och på länsteatern, i Kultur i Almedalen. Pågår till den 7 juli.
- 1 aug Stockholm Pride**
Årets Pridefestival i Stockholm har temat Dags att bekänna färg. Pågår till den 7 augusti.
- 18 aug Clupperty - puppetry and clown**
En workshop med klassisk clown- och marionetteknik. Workshopen är en del av festivalprogrammet på Marionetteaterns internationella dockteaterfestival, Pop Up Puppets. (TeaterAlliansen)
- 20 aug The primitive modernity of contemporary shadow theatre**
En workshop som undersöker skuggteaterns teknik och språk. Workshopen är en del av festivalprogrammet på Marionetteaterns internationella dockteaterfestival, Pop Up Puppets. (TeaterAlliansen)
- 21 aug The Performer, The Object and the secret in between**
En workshop om "Object theatre" där deltagarna kommer att utforska dialogen och relationerna mellan artisten/personen och de "färdiga" objekten. Workshopen är en del av festivalprogrammet på Marionetteaterns internationella dockteaterfestival, Pop Up Puppets. (TeaterAlliansen)
- 22 aug Gaga och Clown**
En veckolång workshop i Gaga och clown som utforskar de gemensamma beröringspunkterna i letandet efter att uttrycka sig från sin autentiska kärna. (Dansalliansen och TeaterAlliansen)
- 27 aug Förbundsstyrelsemöte**
(Fackförbundet Scen & Film)
- 29 aug Skådespeleri i tv-serier**
En workshop under fem dagar där varje deltagare får scener ur en serie att dyka ner i. Arbetet har grunden i Stanislavskij, hjärtat i Chubbucktekniken och influeras av andra skådespelartekniker så som Meisnertekniken och Method Acting. (TeaterAlliansen)
- 19 sep Arbetsmiljö för Scenkonsten**
En utbildning för dig som vill lära dig arbetsmiljö från grunden. Den riktar sig till dig som i ditt arbete behöver kunskap om arbetsmiljöfrågor och förståelse för hur samverkan mellan arbetsgivare, skyddsombud och övriga anställda fungerar. (TMA)
- 11 okt Skådespelarens hantverk**
En workshop för skådespelare där får du handledning och motivation att närma dig olika roller på scenen och låta dem fylla dig med förnyad spelglädje. (TeaterAlliansen)
- 23 okt Chubbucktekniken: utmärkt för film- och tv-skådespeleri**
En workshop där deltagarna arbetar med en scen och använder Chubbucktekniken. Tekniken innebär att göra ett rollarbete på en djupt personlig nivå. Arbetet är såväl analytiskt, som emotionellt, fysiskt och intuitivt. (TeaterAlliansen)

Fackförbundet Scen & Film presenterar stolt en av sina nya medlemmar

Välkommen Derek Cespedes Barrientos!

*Vad fick dig att gå med i
fackförbundet Scen & Film?*

– Flera kollegor och bekanta
rekommenderade mig att gå med.
Det är lärorikt att se hur bran-
schen fungerar som nyutbildad
skådespelare.

Varför är facket viktigt?

– Skönt och bra att det finns en
organisation som gör att det blir
mer professionellt och organise-
rat att jobba som skådespelare.

Namn: Derek Cespedes Barrientos

Ålder: 27

Yrke: Skådespelare

Gör just nu: Har nyligen spelat *ASEA – här kommer framtiden!* på Scenkonstbiennalen i Västerås. Har nu en tjänst som skådespelare på Norrbottensteatern.

Favoritsysselsättning: Träning och matlagning.

Nästa film eller scenkonstföreställning du ska se? – Nästa grej jag ska se är den nya superhjältefilmen *Thor: Love & Thunder* som har premiär snart.

Vad gör du om tio år: Då är jag i Hollywood och håller en Oscarstatyett i handen.